

ÁLLATTANI ÉS VADÁSZATI FOLYÓIRAT.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 15-ÉN.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 3 FRT.

Szerkesztik

DR. LENDL ADOLF

és

csíkszentimányi és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Az isten temploma.

Irta: Kézdi-Kovács László.

Az isten temploma a legnagyobb. Csodálatos ivetű kupolája fölér a napig; ez az isten szeme, melyvel reánk tekint.

Karcsú nyárfák szíves levelei rezegnek azokon az élő góthikus oszlopzatokon, a mik a láthatár szélén köröskörül alátámasztják a mérhetetlenül nagy boltívet; a padozat hol márvány, hol puha agyag, melyet a bársonyos fű, vagy a ringó vetés szőnyege takar, hol a tenger vízének mozaikos feneké . . . De mindenütt telve miriádnyi hívők seregével.

A zöld vetésből hozzá tekint föl a kékszemű buzavirág; hozzá dalol a fől szálló pacsirta. — és mikor a tücsök czirpel, a darázs zümmög és a méh döngöcsél, ők is csak parányi részesei annak a nagy kórusnak, melynek istent dicsőítő dala éjjel-nappal egyre száll fölfelé, oda a harmatos régiókba, hol a fátyolos fellegek mögött mindenek istene hallgatódzik és szemének napvilágot szóró sugaraival alátekint . . .

Én is oda járok imádkozni. Ennek a templomnak minden zuga egy-egy oltár: a havas csúcs, az árnyékos berek, a virágos kert, a sást ringató mocsár, a tenger feneké. Minden oltárnál örökös a mise. A zuhatag kirugó sziklája a legszebb szószék; a berkek lombozata a legdúsabb baldachin; a virágok illata minden tömjénnél édesebb; a mocsarak imbolygó fénye rejtelmesebb a mécsék pislogó lángjánál; a tenger mormolásában több az igaz, mint az olvasót

pörgető emberekében; a víztükörön ringó hajóból kristálytisztán látszik a mindent föltáró fővény, de a szentegyházak hajói elárulják-e azt, a mi az emberi lélek felszíne alatt rejlik?

Az isten temploma a szabad természet. Oda járok én imádkozni. Velem együtt minden lény imádkozhat ott az eget urát. Mikor ledülök a fűbe és a testem otromba tömege egy apró hangyát riaszt fel, szinte látom, hogy futtában az ő istenéhez könyörög, hogy az emberi szörnyetegtől megkímélje. Mikor tele önzéssel egy virágot tépek le, látom szírmain a halálfélelmet és lassú hervadtában egyre küldi illatos sóhajait az ő istenéhez . . . Mikor tigris mártja éles karmait az emberi testbe, az ember is kétségbeesve hívja segítségül istenét; miért nem hívhatná a hangya is, a virág is?

Minden berek egy-egy oltára a templomok templomának.

Az egyik oltárnál barna kámzsás fülemile a miséző pap. Este van. Kigyúl az égbolt nagy csillárja és a hold úgy bóbiskol, mint egy örök lámpa. A kis fülemile ott czelebrál a fa csipkés lombján. Fekete köröskörül a lomb, mintha gyászfüggönyökből állna. Ott fekszem a lomb alatt és az én lelkem üdvéért zeng a gyászdal. Harmatból hull reám a szentelt víz és a virágok apró tömjén-tartóiból édes illat szállong körülöttem . . . Az erdő felől egyre bűg a templom orgonája: az erdőzúgás, a minek a zenéjét csak a poéta lélek érti meg. A fának is van lelke és az erdők könyeiből képződött patak végig csobog a rét süppedékes pázsitjain . . . De az én könyeimből

előbb harmat lesz, azt fölissza a levél, az ág, a törzs a gyökéren át s így csordul vissza a földre . . .

A hogy el-el tűnődöm az emberi gyarlóságokon, egy szúnyog döngicsél a fülemben . . . Hogyan megcsípett a hamis állat! Semmi érzéke a bűbajos esti hangulatok iránt! Ujjam egyetlen érintésével szétmorzsolom.

Ime: öltem.

Én, a hatalmas emberi test, boszút álltam egy szúnyogon . . . Egy szúnyogon! . . . mely épp oly igaz hívő volt az Isten templomában, mint én, csak hogy éhezett s éppen tölem akart egy csepp vért elorozni . . . És én szétmorzsoltam. Megsemmisítettem egy épp oly tökéletes szevezetet, akár csak az enyém. Sőt annyival különbet, hogy ő röptülni is tudott . . . Szeretném föltámasztani, hogy újra éljen. De hogyan? Hiszen mi világot uraló, híres és bölcs emberek még csak annyira se vittük, hogy egy szúnyogot tudnánk teremteni!

. . . A szél megrázta fölöttem a lombot. Mintha az isten haragja kelne s a lomb susogva tolmácsolná az ő bölcs intéseit: Ne káromoljátok az isteni erőt! Ő mindnyájatok fölött elérhetetlen magasan áll!

Az eszem összezsugorodik agyam rejtekében, akárcsak a csiga házacskájában és szemem golyóit tompán nekimeresztem az égboltnak. De a feneketlen világűr feltétlenül vonzó ereje az én csöppnyi eszemet is ki akarja ragadni azon a két parányi ablakon . . . Lehúnyom pilláimat és daczolok vele. De mit se használ Elvitte oda a túlvilági régiókba, hol újra meg újra nagyszerűbbnek, fényesebbnek, határtalanabbnak látom az Isen templomát . . . Úgy szállong ott a lelkem, mint egy porszem a szent Péter templomában.

A selyemhernyó felkendeztetése.

Kínai mese.

— „A Természet“ eredeti tárczája. —

4548 évvel azelőtt, egy szép tavaszi napon jött ki fényes palotájából a még alig zöldelő kertbe az öreg Hoang-Ti császár, mélyen lehajtott fővel, ránczba húzott homlokkal, nagy gondoktól terhelt. Már nem birta hallgatni a sok szomorú jelentést, a nagy nyomorúság lefestését, amikkel tanácsosai hatni akartak reá. — Zúgolódott a népe, munka és kenyér híján volt; elcsábítatva, minden rosra készen, lázadásban, felingerelve, a birodalom nyugalmát, de még a trónt is veszedelemben döntötte.

Földig borúltak le az örök, a fegyveres katonák az ősz császár előtt és csak messziről kísérték őt a színpompába öltöztetett, felcziczomázott udvari méltóságok és tanácsadók. — Nyugtalanító hírek érkeztek mindenfelől

Éjjeledik. A leszálló, hűvös estharmat fölriaszt. Szinte megborzongat. Az útam egy csöppnyi tó mellett visz el, honnan két vadkacsa zsárogva menekül előlem.

Miért félnek tőlem? . . . Mikor ők is épp olyan hívők, mint én. Épp úgy joguk van élni, mint nekem, épp úgy keresik a boldogulást és épp úgy megsemmisülnek majd . . .

A bagolyhéják előfordulásáról.

(Circus macrourus Gm. et pygargus L.)

Elterjedt nézet a madarászok között, hogy a Circus-fajok meghatározása nagy nehézséggel jár. És tényleg, ha minden behatóbb előtanulmány nélkül fogunk a formák megkülönböztetéséhez, illetve az egyes fajok meghatározásához, az eligazodhatlanság egész chaoszával találjuk magunkat szemben. És ennek oka a közkezen járó legtöbb madármeghatározó szakmunka felületességében rejlik, mely viszont a régebbi tisztázatlan állapotok kifolyása. Ugyanis egy időben az európai Circus-fajok kor és ivar szerint való változatoknak (varietásoknak) tartottak s egyenesen tagadásba vétetett külön fajokra való szétválaszthatásuk jogosultsága — míg csak a jeles szisztematikuskok: Kaup és Bonaparte ki nem mutatták a négy európai fajnak létjogosultságát jól karakterizált, tipikus, idős hím példányok alapján. Ezt a demonstrációt aztán elfogadták s ettől kezdve a különböző formák összetartozandósága nem vitatott többé; de annál inkább folyt az igyekezet a fiatalok és nőstények fajok szerint való megállapítása, illetve helyes meghatározása körül s ebből folyólag a szertelen subgenus-kalapálás, miben — mellesleg mondva — Kaup volt szintén a legnagyobb mester, — no meg Bonaparte. Az elért eredményt illetőleg pedig mégis az lett a vége, hogy konfuzió kon-

az országokból és a bölcsek, bár ide-oda tipegtek-topogtak, meg tanakodtak, az uralkodó mély gondjait sem játékkal, sem zenével, vagy mesével eloszlatni képesek nem voltak. Mind-egyik mandarin ezért féltette is életét. Sem fegyveres hatalom, sem csel, vagy kegyelem-pénz, sem más, bármit ajánlottak, nem fogadta el a császár — a népnek munka kell, hogy megélhessen, nem pedig erőszakos elnyomatás . . .

Igy elballagott kertjében az elkomolyodott gondolkozó, a népe jólétét szíven viselő agg császár. Észre sem vette, mily üde a tavasz, mily ragyogó a reggel; verőfényben úszott a frissen zöldelő pázsit s madárdal zengett a kertben mindenfelé. Ott játszadozott a császár legkedvesebb kis leánya is, ide-oda ugrált, szaladgált. Enyhe szellő kellemesen érinté komoly arczát s lassankint kisimultak homloka redői a tavasz kedves hangulatában. Tipegve szökött most hozzá kis leánya és kérte, követné a közeli cserjéhez, olyat látott ott, amit még nem ismer. Meg is feledkezett a császár hódolatteljesen visszamaradozott tanácsosairól és a játszi gyermek után indult. És tényleg, látott most ő is olyat, ami eddig figyemét kikerülte: egy ritkás cserjén, melynek a napsugár még csak alig fakasztotta ki rügyeit, apró levélkén fekete, piczi hernyók mozogtak százával. Ő sem tudta, hogy mik azok, mert eddig kertjében nem talált ilyeneket soha; gondos tisztasága a kertészek seregének ezeket sem türte volna meg, ha idejekorán megtalálják. Apró fejükkal, testükkel ide-oda mozogtak az alig hajszálnyi hernyócskák és a cserje puha levélkéihez igyekeztek, sőt kikezdték azokat szélükön. — Érdek-

fuzióra halmozódva, a madarászok egy része — talán a nagyobb része — maig sincs teljesen tájékozódva a formák fiataljai és nőtényeinek fajok szerint való pontos helyezéséről, — szóval az eligazodás még mindig nehéz, még mindig a bizonytalanság ködös régiójában mozog, miért is még a legavatottabb madarászok is csak tartózkodva, nagy óvatosan szoktak e tárgyhoz nyúlni. Némelyek különösen a *Circus macrourus* Gm. (pallidus Bp.) a *C. pygargus*-sal L. (cineraceus Mon.) zavarják össze mintegy következetesen. A különben nagy körültekintéssel dolgozó *Fridrich* például (egyébként ez idő szerint legkiválóbb német madaraskönyvében) *képpen* is elköveti azt a tévedést, hogy a *C. macrourus* fiatal példányát a *C. pygargus* nőtényeként mutatja be! De ez még nem minden. Ugyanis úgy az idegen, mint a hazai madarászati szakirodalom a *C. macrourus* általában akként említi, mintha az hazánkban egy *gyér előfordulású* par excellence *délszaki* faj volna, melyet csak mint ilyet sorozhatni be a kontinens ávifaunájába általában, nem pedig len mint rendes előfordulású fészkelőt; — ellenben a *C. pygargusról* mint rendes, sőt közönséges jelenségről tesznek említést, a mely nálunk a rendes fészkelőkhöz számítható (?). — Közel 30 éve foglalkozom ornithológiával s ez idő alatt mindig kiváló figyelmet fordítottam a Circusok tanulmányozására, melynek eredményét egy monografiában szándékozom közzétenni; de addig is, míg ez megtörténhetik, némi helyreigazításokat, illetve helyesbítéseket óhajtok a Circusokra vonatkozólag tenni az eddigi téves nézetek kiküszöbölése céljából. Mindenekelőtte konstatálni kívánom (mint ezt már húsz év előtt a «Természettudományi Közlöny» X. kötetében [pag. 155—158.] foglalt értekezésben is érintettem volt), hogy a *C. macrourus* nem hogy a ritkább madárfajok közé tartozna hazánkban, de ellenkezőleg, némely mocsáros vidékeinken szinte a közönségesebb számba menő madáralakok közé számítható és rendes fészkelő. A nyári hónapokban épp oly sűrű előfordulású mezőjárója az Alföld mocsáros vidékeinek, mint a

C. cyaneus alak és sokkal gyakrabban látni a szérűskertek körül egerek után leselkedni, mint amazt. A *C. cyaneus* inkább csak őszzel kószál és nemcsak vizek körül, de erdős, sőt itt-ott hegyes vidéken is feltűnik, kivált hideg őszzel és télen át, amennyiben egyedei nem mind távoznak el az őszi trallarum alkalmával és pedig nemcsak öreg hímek, de fiatalabb példányok, sőt nőtények is maradnak vissza telelésre tájról-tájra, vidékről-vidékre kóborolván, — míg a *C. macrourus* a legenyhébb téllal se látni; más-különben is valódi mocsári és mezei madár ez. Előfordulását illetőleg megemlítem még, hogy egyes rét-vidékeken (Tisza mentén) telepedői számra nézve néha a *C. cyaneust* is felülműlják, sőt néhol alig tűnik föl más faj (a *C. aeruginosus*-tól eltekintve) mellette. — Költésük befejezte után (de *május* és *junius hónapokban is*) hazánk lápos vidékeiről szinte özönével küldetnek idei fiatalok (kinőtt hímek és tojók mellett) a *dr. Lendl*-féle preparatoriumba. Tehát ezzel meg van czátolva az az állítás, miszerint költésük időszakában a *C. macrourusok* hazánkban találhatóak nem volnának. Az oológiával nem foglalkozván, nem igen vettem magam utána a Circusok fészkeinek; de azért a fészkelés tényéről kétségtelen bizonyítékaim vannak — különösen a tiszamenti mocsárokról. Egy időben például H.-M.-Vásárhelytt a kopáncsi és dókai rétek körül költés idején és annak közvetlen bevégezte után számos *C. macrourus* alak tűnt fel és nemcsak öregeket, de csak *alig szárnyrakapott fiatalokat* is sokat lehetett lőni és meggyőződés okából lőttem is eleget. A költés befejezte után kis csoportokban (valószínűleg családonként) kószáltak a rétszéli mezőségeken s a boglyákon sütkéreztek a napfényben, vagy a kukoriczások közé szálltak le hűvösölés végett és talán rovar- és békavadászat céljából is egyrészt. — És alighanem előbb is költ ez a faj, mint a *C. cyaneus* alak, következtetve ezt abból is, hogy utóbbinak idei fiataljait jóval későbbben kapjuk. Tényleg a *C. macrourus* szigorúan nyári madár, mely szeptemberben már költözködik; ekkor kapjuk a legtöbb öreget. Az

lődött e földi férgek iránt a nap fia is és ámulatára hű tanácsosainak, kik elvontak szemei elől eddig minden érdemtelen apróságot, megparancsolta, hogy gyökerestől ültessék be a cserjét legdiszesebb vázájába s a rajta levő állatkákkal együtt leánykája szobájában gondozzák. A gyermek örömeire nemsokára kifeszlettek a rügyek és kinőttek a levelek a galyakon, napról-napra pedig nőttek a hernyók is. Mindig figyelgette mandula-szemecskéivel a gyermek e csodát s észrevette nemsokára, hogy a hernyók fehéredni kezdenek és előtte ismeretes alakot vesznek fel. Hiszen ilyeneket látott már nem egyszer a kertben százéves eperfákon, melyeknek árnyékában sokszor játszott. — A császárné, Te-Ling-Shi, gyermeke kedvében jární kívánt és intézkedett, hogy a hernyók rendszeren friss eperfa-leveleket kapjanak s bár ez a szolgálóknak szokatlan munka és nem nagy örömlükre volt, mégis gondosan megfeleltek a parancsszónak, mert Kínában az engedelmetlenségnek, csekély hibában is, halál a vége.

Még egy ideig nőttek a hernyók, azután hiába kínálták meg őket friss levelekkel; ismét nézegette a leányka immár meghízott védenzeit, sokáig figyelte, azután — egyszerre csak felkerekedett, végig futotta a palota hosszú termeit, díszes lépcsőt s bár szigorúan tiltva volt uralkodó atyját, a gondokban elmerült császárt megzavarnia, mégis egyenesen hozzá futott. Éppen előterjesztését adnia elő a hadügyi tanácsos, hogyan lehetne a már most háborgó népet megfékezni és hajlongva bólingtak hozzá a többi udvari méltóságok és bölcsek. Hüledzve látták a gyermeket berohanni; tudták ugyan, hogy a

császár figyelme már nem őket illeti, de az előadást félbeszakítani nem merték volna. A császár azonban csakhamar engedett leánya kérésének, abba hagyta a nehéz kötelesség parancsolta tanácskozást és kíváncsian követte a leányt.

A hernyók a galyak elágazásaiban voltak és mindmennyi egymódon ide-oda mozgatta fejét és finom szálát eresztett ki mindegyik szájából; majd erre, majd arra fordultak a fejükkel és csakhamar bölcsoje volt mindegyiknek. Ez megragadta a császár figyelmét; kezébe fogta a szálakat és vizsgál-gatta behatóan, sőt azután minden nap törődött velök, mintha terve füződnek hozzájuk.

Nemsokára összesűgtak-összebűgtak az udvari méltóságok és a bölcsek, nagy és komoly változások előjelei mutatkoztak a palotában; senki sem tudta, mi készül és mi lesz; mindnyájan érezték, hogy kegyvesztettek. Még kevésbé, mint azelőtt, ügyelt a császár előterjesztéseikre, nem is gondolt velök, végüket közeledni sejtették. A mindenható császár pedig mással foglalkozott gondolataiban, bár minden nap komolyabb és vészteljes hírekkel vették körül, mégis csak hernyóival törődött; a gubókat széttépegette, a szálakat összefonogatta. Órahosszat ott állott a császárné oldalán, ha figurás szövöszékén dolgozott és kicsiny lábaival hajtotta a gépezetet, vagy ügyes kezével vezette a fonalat, meg mindenféle apró szerszámait. Ez érdekelte csak; tanulmányozta a szövést, a fonást a császár, a menyeyi birodalomnak korlátlan ura, a nap fia! Senki sem értette meg. Bizony más dolga volt volna.

öreg hímeket illetőleg, ezek ugyan még októberben, sőt elvéve novemberben is kézhez kerülnek, de telelő példányt azért még eddig senki sem figyelt meg. — A mily korán kezd mozogni őszszel, oly korai az érkezése is tavaszi fölvonulását illetőleg. Az idősebb hímek ugyanis már gyakran márczius elején jelentkezni kezdenek és e hó végével néha már be is fejezik fölvonulásukat, sőt nagyobbbrészt telepedve vannak, holott pedig a többi Circus-fajok még ilyenkor java húzásban vannak (illetőleg néha csak a fölvonulás kezdetén). Ebből következtetve, aligha nagyon távol eső délibb tájakon keresi telelő tanyáját e faj; talán éppen azért is a legkorábbi érkező a Circusok között. — A *Circus pygargus* hazánk legritkább Circus-alakja, sőt előfordulására nézve ma már egyáltalában a ritkább hazai madárfajok közé számítható, mióta a Tisza és Kőrösök «sárrétjei» s egyáltalában a hazai mocsárok a rétszáritási és vizesapolászi igyekezet áldozatává estek. Azóta inkább csak idős, lehetséges, hogy csakis átvonulásban lévő hímegyek kerülnek kézhez; legalább én fiatalokat s idős tojót, hazai származásút, már évek óta nem tudok keríteni. Általában a vízdús hetvenes évek óta — mikor kivált az alsó Tiszavölgyben a «földárja» valóságos kalamitássá nőtte ki magát s a régi ártereket náderdős tengerekké alakította át, mint a Tiszaszabályozás előtti időkben valának, — mintha eltűntek volna a földszinéről nálunk; s bár a vizek, nádasok fogyta kétségkívül a többi Circus-fajok lak- és telepedési viszonyaira se tévesztette el redukáló hatását, azt mind szűkebb körök területére szorítva össze, — de oly intensiven egyik fajnál se mutatkozik mégis, a nagy föld-ség terepviszonyainak megváltozása folytán létrejött izoláló, vagyis inkább kiküszöbölő hatás, mint ezt a *C. pygargus* alaknál tapasztaljuk. Hogy Erdélyben miképen áll a dolog e fajjal, azt nem tudom (erről Erdély kiérdemült ornitológusa: *Csató János* kedves barátom lesz szíves talán lapunkat tudósítani), — de tény az, hogy erdélyi gyűjtőktől se vagyok képes *C. pygargusokat* besze-

rezni (legfeljebb öreg hímeket). Ezzel azonban nem azt akarom mondani, mintha talán nálunk fiatalok és idős tojók ma már egyáltalában nem fordulnának elő; de mindenesetre a nálunk való költésekben a megváltozott terepviszonyoknál fogva elég okom van kétkedni. De mindezek daczára, ha egyáltalában mégis történhetnek fészkelési telepedések, azok ma már a lápok tüne-deztével (nem is szólva a madár felette pedáns, emberkerülő voltáról) vajmi ritkák s bizonyára csak kivéte-telesek lehetnek. A Magyar Nemzeti Múzeum *C. pygar-gus*-tojásai is — mint kitűnő barátom: *dr. Madarász Gyula* muzeumi őr értesít — szintén régebbi keletűek; újabb nincs, hazai vonatkozásúak nem is szerezhetők, sőt a meglévő madár-példányok is mind régi szerzemények. A *dr. Lendl*-féle preparatoriumba az ország minden részéből idényökben számos minden fajú Circus-példány küldetik be kikészítés végett, de csak elvéve egy-egy obligát öreg hím-példánya a *C. pygargus* alaknak, sőt a mi szintén hihetetlen, még a külföldi legelőkelőbb pre-paratoriumokból is csak nagy nehezen szerezhetők fiatalok és idős tojók bőrei és azok is alighanem Afrikából származó természetrajzi export-tárgyak közül valók. Úgy látszik tehát, hogy nemcsak nálunk, de az egész konti-nensen hiányos előfordulása van e fajnak s talán csak helyenként telepedik s az ily geográfiai pontok meglehe-tősen szórványosak s ritkák lehetnek. Kevésbé lelkiisme-retes külföldi czégektől kaphatunk ugyan küldeményeket, melyek szignaturája a «Circus pygargus» megjelöléssel van ellátva, de az ily küldemények többnyire a laikus jóhiszeműségére lévén alapítva, a legtöbbször egy érték-telen *C. macrourus* rejt magában a *drága* cso-magocska. És én, hajlandó is vagyok hinni, hogy a hazai madárgyűjtemények legtöbbszörében található u. n. „*C. pygar-gus*“-ok szakértői, behatóbb vizsgálat után (kivéve a könnyen determinálható idősebb hímeket, a melyek a külső fekete szárnyszalag birtokában vannak) legnagyobbbrészt *C. macrourusoknak* bizonyulnának, mert a madaras-

Régen befonódtak azóta a hernyók, ki is keltek a fehér pillék belőlük; ezeket jól ismerték, hiszen ezrével röpökde-tek esténként a lampionokkal kivilágított kertben s az ős eperfák körül sokszor látták már azelőtt, de csak most tudták meg, hogy hernyókból kelnek ki.

Ismét leszállott a tél minden nyomorával az országokra és bár elnémították a nép panaszait a hatalmasok, de el nem oszlottak a gondok s az új tavasz sem hozta meg a nyugodalmat.

A fényes palotában pedig semmi sem folyt már a régi rend szerint. Mindenki sejtette és tudta, aki láthatta az uralko-dót, hogy valami beborítja az ő lelkét. Megszűntek a vigságok, hiábavalók voltak a tanácsadások; az agg császár nem törődött sem a pazar fénynyel, amelylyel körülöntötték, sem a bölcs tanokkal, amelyekkel félve közeledtek hozzá; ő csak népére gondolt és a hernyókra. Csodálkozva és félelemben panaszolta a szertartások főmestere a hadügyi tanácsosnak, hogy a császár soha sem fogadja el előterjesztéseit, még az apró her-nyók pusztítását sem kívánja s a gyönyörű kerteknek tisztántartását is eltöltötte. Még nagyobb volt az ámu-lás, mikor tavaszszal saját maga a leghatalmasabb úr kiadta a parancsot, hogy az összes hernyók az eperfákról összeszedessenek és palotája díszes ter-meiben ápoltassanak. — Eltolták a cifra butorza-tot helyéből s amik évszázadok óta féltve őrzött drága kincsek voltak ott, sarokba kerültek most; de behordták kosárszámra az eperfa-leveleket s

ezekkel a hernyók ezreit. Maguk a megközelíthetetlen felségek, meg kis leányuk figyelték meg a hajlongó cselédség munkálko-dását. Nap-nap után ez volt legfőbb gondjuk.

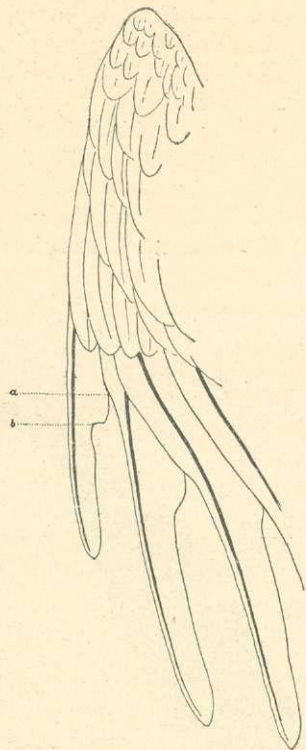
Begubóztak a hernyók, azonban bár most ezrével voltak, mégis gondosan összeszedték valamennyit.

Senki sem tudhatta, milyen munka folyt azután a császárné belső termeiben, titokban dolgoztak ott a menyei birodalom császárnéja és neje; csak leányuk járhatott be. A császár maga-szerkesztette szerszámmal bontották szét a gubókat és fejtették le róluk a finom selyemszálakat. — Felvidult arczczal és enge-dékenyebb kedélylyel járt ismét a császár tanácsosai körében, de ennek okát sem tudta senki. Még folyt a bűvös munka és szőtték és fonták a szálakat; siker kísérte fáradozásukat: elké-szült az első selyemszövet és nemsokára tiszta fehér selyem-ruhácskában jelent meg a kedves gyermek a palotában össze-gyülekezett méltóságok és bölcssek előtt.

Csakhamar már sokan segédkeztek a császárnénak; de fehér selyemruhát az ő leányán kívül senkinek sem volt szabad viselnie. Azért festették a selymet. Még egy ruhát készített a császárné: kék és sárga volt a színe, a meny és a föld színei; ezt viselte a császár élete fogytaig.

És az uralkodók ura hosszú életet adott a nap fiának, hogy boldogan uralkodjék azután népei millióin, mert már rövid időre nyugalom és megelégedettség költözött ismét a nép szí-vébe. Kiadták a parancsot, hogy minden mandarinnak, minden

könyvek leírásai a hiányos fajismeret vagy felületesség folytán — nem tudhatom, — de néha még a szakembert is zavarba hozzák; a determinálásban, illetve a tárgyismeretben kevésbé jártasakat pedig egyenesen megtévesztik s a fajok összezavarására vezetik. Egykor magam is így jártam; behatóbb tanulmányozás révén azonban meggyőződtem róla, hogy a Circusok korántsem okoznak oly nehézségeket a meghatározás körül, mint a minőkkel a sasok és sólymoknál találkozunk. A mi pedig a *C. pygargus*-t illeti, konstatálhatom, hogy egyebek közt a legbiztosabb, öregjénél és fiataljánál egyaránt **állandó** faji bélyegét az képezi, miszerint az **első** vezértollának a **belső** és a **másodiknak** a **külső** kimetszése szembe-tűnően **távol esik** (az **első**-nél kb. 3, 3,5 $\frac{1}{m}$., a **második**-nál kb. 2,5, 3 $\frac{1}{m}$ -nyire) **a szárnyfedő tollaktól** s azok által se az első, se a második lebel jelzett kimetszése **soha**, még részben sem fedetik; holott a másik fajoknál ellenkezőleg áll a dolog, legfeljebb az első lebel **belső** kimetszése (kivülről nincs beöblösödése) bújik ki egy kissé a hosszú szárnyfedőtollak alól. — Tehát a mely Circus-alaknál kitüntetett ismertető, illetve faji bélyeg nem konstatálható, vagy kétesen tűnik elő, az *Circus pygargus* semmi esetre se

a) A II. lebel külső kimetszése.
b) Az I. lebel belső kimetszése.

lehet. Megjegyzendő, hogy e jegyek még az egészen fiatal (a fészekből alig kikertült) egyéneknél is élesen előtűnnek, mert e fajnak hosszabb szárnyai vannak, mint a *C. cyaneus* és *macrourus* alaknak, miért is a szintén hosszabbra nyúlt vezértollak beöblösödései is természetesen távolabb állanak. A vezértollak skálája (vagyis egymással hosszúsági viszonyai), a mi oly fontos a Circusok meghatározása körül, valamint a lebelk (vezértollak) kimetszéseinek száma is a *C. pygargus* és *macrourus*-nál azonosak, miért is a két faj közt mint útbaigazító karakterjegyek tekintetbe nem jöhetnek és csakis a *C. cyaneus* alak ellenében bírnak értékkel. Utóbb nevezett fajt pedig **ötödik** vezértollának **külső kimetszése** (beöblösödése), mely a másik két fajnál hiányzik: téveszthetetlenül megkülönbözteti és felismerhetővé teszi a másik fajokkal szemben.

Lakatos Károly.

A madarak kitöméséről.

— Irta Dr. Lendl Adolf. —

(Folytatása és vége.)

A madarat, amelyet ki akarunk tömni, első sorban apróra megvizsgáljuk. Tollait lesímítgatjuk, szárnyait szétteregetjük, szemhéjait vagy takaróit szétnyitjuk s a szemek színére és nagyságára különösen figyelünk, éppen úgy a tollak fekvésére is. Ha emlékezetünkbe vésődött már mindaz, amit láthatunk rajta, akkor méretet veszünk róla, még pedig első sorban megmérjük a madár egész hosszát a csőr csúcsától a fark végéig. A csőr és viaszkhártya, valamint a lábak és a szemek színeire gondot fordítunk és esetleg le is festjük e színeket papirosra.

Ezután képet alkotunk magunknak arról, hogy miképen fogjuk a madarat kitömni, milyen helyzetben, milyen mozzanatban fogjuk megörökíteni. Ez természetesen attól a czéltől függ, amelynek a madarat

gazdagnak, méltóságnak és hivatalviselőnek selyemruhát kell hordania, hogy emígyen a nép urainak fölös pénze ismét a nép közé jusson, keze munkája révén. Megindult erre országszerte a selyem-ipar, amely millió kezét foglalkoztatott és éhező népeket éltetett.

Még mielőtt a halál őseihez szólította volna Hoang-Ti császárt és dicsőséges uralkodásának végét szakította volna, már felvirágozott az új ipar a sűrű nép között.

Hálával emlékeztek meg a bölcs uralkodóról a népek és ez az érzet évszázadról évszázadra csak nőtt, mert már a gyermekek szívébe is beleoltották. Még most is, ha esténként a csillagok egyenként előtűnedeznek a sötét égen, kijönnek a gyermekek a házakból és a legfényesebb csillagcsoportokhoz*) emelik fel tekintetüket és imádkoznak a jó császár és császárné csillagihoz és áldják emléküket, amely szívében él.

Ötödfél ezer évvel ezelőtt élt az a bölcs uralkodó, akit az istenség megáldott, mert megadta neki a tehetséget, a természetet nyilvánulásaiban megfigyelni, bölcsességét abból meríteni és ezt népei javára fordítani.

Dr. L. A.

*) A skorpio csillagkép α , β , csillagjaihoz fűződik ez a mese.

Visszatérés.

Mikor a szívem még nem szeretett, csakis
Szerelemre vágyott...

Hajh, hogy felejthetném azt a régesrégii
Tavaszești álmot!

Ébredő szerelmét méla sejtelemmel
Virágokra szórta;
Liliomnyilásba, orgonavirágba
Szerelmes azóta...

S a mióta más is élt itt a szívembe'
Nem csak a virágok,
E tavaszi álmot visszaédesgetve
Gondolok reájok.

Nem tudom mit érzek, de valami most is
Esküvésre készlet:
Örök szerelmesem te maradsz, te maradsz
Csodaszép természet!...

Dobos Károly.

szántuk; de bármi célunk is legyen vele, lehetőleg kerülni kell a természetellenességet.

Ha tisztába jöttünk mindezzel, belefogunk a munkába. Először is kóczot dugdosunk a madár csőrébe — annyit, hogy a szája teljesen begyömöszölődjék vele. Ezáltal elérjük azt, hogy nyúzás közben a madár begyéből ki nem szívároghatnak a nedvek, amelyek különben a fej tollazatát bepiszkíthatnák.

Magunk elé fektetjük most a madarat hátára és felmetszük első sorban a has bőrét, kezdve a mellcsont tarajától lefelé az alfelig, egyenes, éles metszéssel. Arra kell ügyelnünk ebben, hogy csakis a bőrt messzük át, nem pedig a hasizmokat is, mert különben megnyílik a hasüreg és a belek közül kifolynak a nedvek és a vér. Tehát óvatosan csak a bőrt szeljük fel, ezt pedig a tollak félretolása mellett éles késsel, vagy finom ollóval könnyű szerrel végezhetjük. Ha ez megtörtént, a metszés egyik széléről felemeljük a bőrt ujjainkkal, ha nagyobb a madár, ha pedig kisebb, akkor csíptető segélyével tesszük ezt. A kissé felémelt bőr alá nyúlunk most egy lapos, nem éles szerszámmal, kés nyelével vagy fapálczával és ennek segélyével lefejtjük a bőrt a húsról, a hasizmokról; mindezt igen egyszerűen végezhetjük és csakhamar lefejtettük a bőrt a has egyik oldalán majdnem a hátgerinczig, alul az alfelig, felül közel a szárny tövéig. Ha már ennyire eljutottunk, finom fűrészporral (keményfa-fűrészpor szítálva), vagy ha világos színezetű a madár tolla, hát gipszporral hintjük be a nyers felületeket, különösen ha véresek, vagy zsirosak.

A másik oldalon éppen úgy fejtjük le a bőrt a húsról és szintén beporozzuk elég bőven. Már e munka közben a czombokat is kiszabadítjuk a bőr alól; a lábakat kissé ide-oda mozgatva csakhamar megtaláljuk a bőr alatt fekvő térdizületet, amelyet jó előre tolva annyira kihúzunk a már lefejtett bőr széle alól, hogy lehetőleg szabadon lássuk s ha ez sikerült, az olló egyik ágával alányúlunk és egy határozott metszéssel elvágjuk ezt az ízületet. Éppen úgy tesszük a másik oldalával is. Mihelyt a czombokat kiszabadítottuk, azonnal megszűnik a bőr feszülése és könnyen folytathatjuk lefejtését mélyen a fark tövéig. Mindenben arra törekszünk, hogy a bőrt lehetőleg tisztán, zsír és húscsafatok nélkül lenyúzhassuk és bárhol, ha nedvesség, zsír, vagy vér szívárognak ki, azonnal bőven beporozzuk azt a helyet. A farktövet éppen az alfelnél metszük át szintén ollóval, olyformán, hogy sem a bőrt fel ne szakítsuk, sem

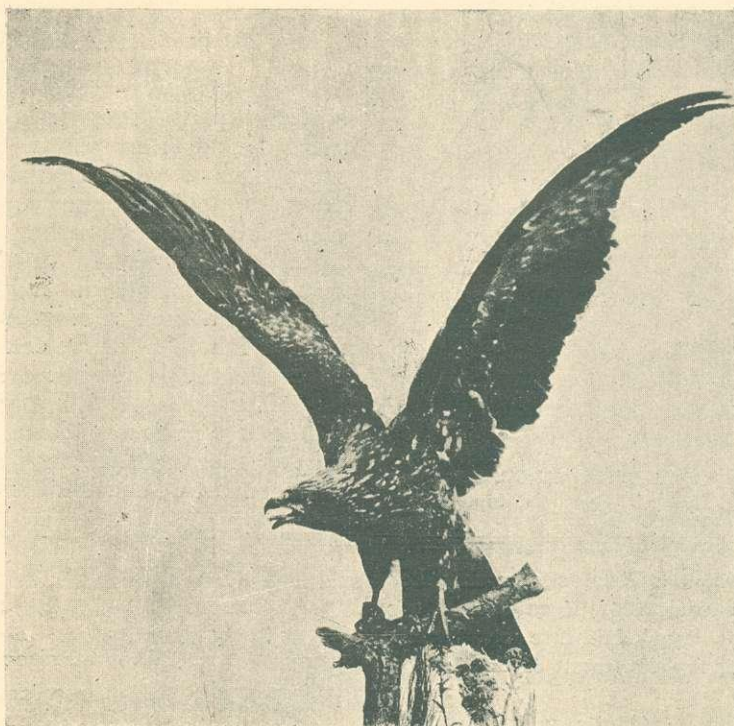
pedig a zsírmirigyeket fel ne hasítsuk. Ha a gerincoszlop végét a farktövön átvágtuk, akkor felfordul a fark, amire könnyen folytathatjuk a nyúzást onnét kezdve fölfelé a háton. Megfogjuk e célból a törzs végét ujjainkkal (vagy erős csíptetővel) balkezünkbe és magasra tartjuk, jobb kezünkkel pedig a hát bőrét lehúzzuk úgy, hogy az most külső tollas színével befordul. Ha már némi kézi ügyességre szert tettünk ebben, akkor könnyen fejthetjük le ily módon a bőrt a törzsről, mert különösen ha bőven használtunk fűrész- vagy gipszport hozzá s folytonosan behintjük munka közben a zsiros, nedves felületeket, simán hámlik le a bőr a húsról. Amint így haladunk a hátbőr lenyúzásával, a mellizmokról is lefejtjük a bőrt s itt szintén kifordítjuk belső színét. A tollakat természetesen nem kell eközben fölöslegesen összeborzolni meg törni, de nem is kell éppen sajnálni, hanem határozott kézmozdulatokkal fejteni a bőrt, mert e

műtét alatt nem történik a tollaknak semmi bajuk sem. Így eljutunk a szárnyak tövéig és most szükségessé lesz azok vállizületét kiszabadítani. E célból ott, ahol ezeket az ízületeket ujjainkkal kitapogatjuk: bemetszünk a vastag húsba, miáltal a szárny mindjárt leesik és az ízület láthatóvá lesz. Még egy kicsit lehúzzogatjuk ott a bőrt s azután elvágjuk a felső karcsontot vállizületében akár késsel, akár ollóval.

Ugyanezt megteszszük a másik szárnyval is. Ezzel ki is fordul a bőr teljesen és könnyen lehúzzhatjuk már most a fejig. A legtöbb madárnál a fejet szintén kifordíthatjuk a nyak bőrére és ekkor a fülekig haladhatunk fennakadás nélkül. (Némely madárnál

azonban a nyak oly vékony és a bőre oly szűk, hogy azon a fejet ki nem bujtathatjuk, ilyenkor aztán addig fordítjuk ki a nyak bőrét a törzs felől, ameddig lehet; azután pedig a fej tövére kezdjük, ott t. i. felhasítjuk a nyakszirtben a nyakbőrt és ezen a hasítékon fordítjuk ki a fejet. Ilyen madarak például a kacsák, ludak, harkályok stb.) A madaraknak ugyan nincsen külső fülük, de meg van a hangjárat, amelylyel a bőr összefügg a koponyával. Nagyobb madaraknál ezt késsel elmetsszük, kisebbeknél ujjainkkal elszakítjuk.

A fej nyúzását ujjainkkal végezzük rendesen és hogy a bőr sikamlósságát elvegyük, fűrészporral hintünk reá. A szemek körül ismét akadályra találunk: ott a szemgödör körül szorosan ráfekszik a bőr a csontra, azért folytonosan a kés élével is kell segíteni a fejtésnél, természetesen nagy óvatossággal, nehogy a bőrt átmesszük. A szempillákat sem szabad megsérteni a késsel. A bőrt köröskörül a csőr tövéig

Kitömött kánya.

fejtjük le, azután pedig elvágjuk a nyakat a nyak-szirten olyformán, hogy a torok és a nyelv is a nyakkal együtt maradjon. A koponya a bőrben marad, a törzs a nyakkal pedig kiesik abból és egyelőre félre tesszük.

Ezzel le van nyúzva a madár bőre, de benne vannak még a koponya, a mellső és hátsó végtagok és a fark töve. Most ezek kitakarításáról kell tehát gondoskodni. Kezdjük a koponyával. Meglékeljük hátul és a csiptetőre csomózott kócczal kivájjuk belőle az agyat utolsó csőppig. A szemeket kiemeljük gödreikből és a gödröket kitisztítjuk minden zsírtól, hústól és a mirigyektől; a koponya oldalairól, de kivált a szájpadról lecsipkedjük a húst és minden foszlányt úgy, hogy tisztán csak a csontkoponya maradjon meg; az állkapcsok tövét lekapargatjuk, a fülek tájékáról gondosan leszedünk mindent.

Ezután bemérgezzük a koponyát minden részében elég bőven s éppen úgy a nyak bőre belső színét is; ez megtörténvén, a fejet és a nyakat vízszafordítjuk, a tollakkal kifelé. A mérgezéshez ugyanazt a nátrium arzenicosum-oldatot használjuk, amelyet az emlősök bőreinek konzerválásáról szólva, már leirtam («A Természet» V. számában 4. lap). Ecsettel bőven bekenjük és becsepegtetjük a bemérgezendő felületeket.

Most a szárnyakat vesszük elő egyenkint és kifordítjuk azokat bőrükből olyformán, hogy a felső karcsontot kihúzzuk addig, amíg csak lehet; ez többnyire a könyökizületig sikerül is könnyű szerrel. A felső karcsontól levakarjuk a húst tisztára. Az alsó kar kiszabadítása már sokkal bajosabb, mert az evezőtollak tövei odanőttek az alsó kar csontjához; mégis ki kell fejteni a szárnynak ezt a részét is annyira, hogy a húst meg az inakat leszedhessük róla teljesen. Néha fáradságos munka ez, különösen nagy madaraknál; azért ilyeneknél nem is fejtjük ki az alsó kart, hanem inkább a szárny belső oldalán, a fedő tollak alatt késsel felhasítjuk az alsó kar bőrét kívülről és ezen az úton tisztítjuk ki a húst és inakat. Ha ezzel végeztünk, akkor bemérgezzük a csontokat, az ízületeket és a szárny bőrének belső színét. A másik oldali szárnyal éppen úgy teszünk s azután a lábakra kerül a sor. A lábszárat kihúzzuk a bőrből és lekaparjuk róla a húst; kifejtjük ezt is addig, amíg csak lehet, rendszeren a csüd izületéig. Szintén bőségesen bemérgezzük a lábszárat, meg bőrhüvelyét is. Nagy madaraknál a lábujjakig a csüdben végig vonuló inakat is ki kell szedni, amit a csüd alsó végén levő izület felhasításával, tehát a lábujjak felől könnyebben végezhetünk; kisebb madaraknál ez nem szükséges.

A farktövén rendszeren sok zsirt és két nagy zsirmirigyét találunk, ezeket ki kell szedni tisztára. E célból kezünkbe fogjuk a fark kormánytollait és tövüket kinyomjuk a bőrből, miközben a másik kezünkkel kivágjuk az így kitolt zsirmirigyeket és a kormánytollak töveéhez tapadó izmokat, meg a

gerincoszlop utolsó csigolyáit. Ügyelve kell ezt végezni, mert a kés éle könnyen belecúszik a kormánytollak tövébe és ha ezeket elmetszené, akkor a tollak kihullnának. Bemérgezzük most a farktövet is és áttérünk a hát bőrének tisztításához. Lekaparjuk róla a zsirt (különösen ősszel kövérek a madarak) és a húsfoszlányokat és azután szintén bemérgezzük egész felületén.

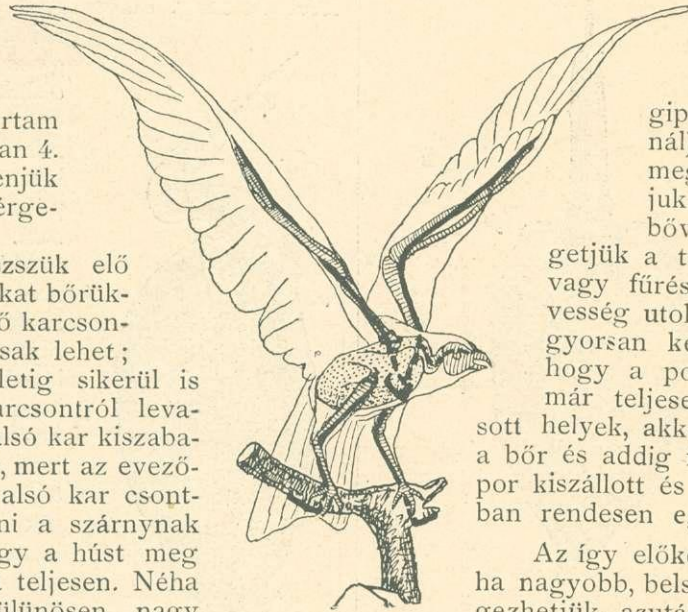
Még a bőrnek külső színére is ki kell terjeszteni figyelmünket; megvizsgáljuk ezért a tollazatot apróra és ahol az zsíros, véres vagy piszkos. ott meg kell mosni, még pedig tiszta vízben szivacsos; főlölegesen ne vizesítsük be a tollakat, de ahol azok összeragadnak, vagy szennyesek, ott ne sajnáljuk a fáradságot és mártsuk be azokat a vízbe. A vízben teszzük magunk elé és a megmosandó tollakat kezünkbe fogjuk és bemártjuk, amiközben a szivacsos is mosogatjuk azokat addig, amíg a belőlük kifolyó víz tisztán csurog le. Langyos vízben könnyebben moshatjuk le a zsirt; szappan fölöleges.

— Ha a vizes tollakat most úgy hagyóok megszáradni, akkor kóccosan összeragadnának s éppen azért, hogy ez meg ne történjék, gipszszel (világos színű madaraknál), vagy fűrészpórral szárítjuk meg a nedves tollazatot. Beszórjuk a vizes részeket a porral bőven és puha kefével dörzsölgetjük a tollakat addig, míg a gipsz vagy fűrészpórral leszitta róluk a nedvesség utolsó nyomát is. A kefével elég gyorsan kell a tollakat mozgatni, nehogy a por a tollakba ragadjon. Ha már teljesen szárazak az így megmosott helyek, akkor jófűvású fűjtató elé kerül a bőr és addig fűjtatjuk, amíg belőle minden por kiszállott és a tollak ismét laza állapotukban rendszeren egymásra fekszenek.

Az így előkészített madárbőrt, különösen ha nagyobb, belső színén még egyszer bemérgezzhetjük, azután 2–3 órára félre tesszük, hogy a méreg beleszívódjék minden részébe, még a tollakba is. Ezzel elkészítettük a bőrt és belefoghatunk a tulajdonképeni kitérésbe.

Régen tényleg egyszerűen csak kitérésnek a bőrt, mai nap az úgynevezett kitérésnek az az elve, hogy pontosan ugyanannyit és ugyanolyan alakú testet kell a bőrbe ismét beletenni, mint amennyit és amilyent kivettünk abból. Tehát a természetes hústest pontos mintájára készítünk egy mesterséges testalakot ugyanolyan nagyságban és a részletekben is hű utánzásban és ezt a mesterséges testet burkoljuk a bőrbe. A nyak, a végtagok és a fark mozgékonyak az állatnál, tehát ezeket mozgathatóan kötjük össze drótok segítségével a mesterséges testtel.

Először a törzs előállításába fogunk. Magunk elé tesszük a hústestet, úgy amint kifejtettük a bőrből és egy valamivel nagyobb, lehetőleg tömött és egynemű turfadarabból kifaragjuk mintájára a mesterséges törzset; a méretekre, az alakjára és részleteinek arányára gondosan ügyelünk. Minél pontosabban készítjük e turfatestet, annál természetesebb alakításra számíthatunk. A turfatest kifaragásához

A kitérés kánya váza.

kézügyesség és gyakorlottság szükséges. Ha valamely nagyobb madár teste egy darabból ki nem telik, akkor összeenyvezhetünk több darabot is. A faragáshoz hosszúpengéjű, éles kést használunk és esetleg kisebb-nagyobb fareszelőt is. Czélszerű a kifaragott testet forró viaszkkal megítatni, miáltal a viasz meghülése után sokkal szilárdabb, de nehezebb is lesz kissé, ellenben nagyobb madaraknál szilárdabb test előállítása czéljából beitatásra hígított asztalosenyvet is alkalmazhatunk, mely kellőleg kiszáritva, nem teszi nehezebbé a testet.

Azután a nyak elkészítéséhez fogunk. E czélből megfelelő vastagságú drótot választunk ki és még egyszer oly hosszú darabot vágunk le belőle, mint a milyen hosszú a természetes nyak. A drót mindkét végét meghegyezzük. A drót elejét a koponyába szúrjuk, végét pedig a turfatestben erősítjük meg, a tulajdonképeni nyakrész tehát a drót középrésze és elején s végén akkora darabon befonatlanul marad a drót, mint a mekkora darabok szükségesek a koponyában s illetőleg a turfatestben való megkampózáshoz. A nyakat olyformán készítjük, hogy először is spanyolviaszkkal tapadóssá teszszük a drót középrését, azután kóczot csavarunk reá, lehetőleg tömötten és szorosan oly vastagságban, mint a milyen a természetes nyak; ugyancsak ennek hosszúságát, alakját is figyelembe veszszük. Néha nem hengeres a nyak, hanem alul vastagabb, felül vékonyabb (például a ludaknál) vagy oldalt lapított (például a gémeknél). Nagy madaraknál a légcsövet is külön ki kell dolgozni és szintén kóczból vagy vékony kötélből előállítani. — Az így elkészített nyakat a turfatest elejébe erősítjük meg azáltal, hogy a nyakdrót végét a megfelelő ponton beleszúrjuk a turfatestbe olyformán, hogy a hegye a mellen jöjjön ki s ott azután elkampózzuk kétszeresen. Ezáltal a nyak és a törzs szilárdan össze van kötve egymással.

Most a szárnyak és a lábak elkészítéséhez fogunk. A szárnyakba, azok nagyságához képest, vékonyabb vagy vastagabb drótot alkalmazunk. Ha nyitott szárnyakkal akarjuk a madarat kitömní, akkor inkább vastagabb drótot választunk hozzá. A drót hosszát olyformán határozzuk meg, hogy lemérjük az alsó és felső kar hosszúságát együttesen és ezt háromszorosan veszszük. Mindkét végét meg kell hegyezni, de nem nagyon élesen. A drótot kiegyenesítjük simára, azután kihúzzuk a szárny felsőkarcsontját a bőrből és a könyökizülete mellett beleszúrjuk a drótot olyformán, hogy az az alsókarcsontok belső oldalán végig csúsza, hegyével az utolsó evezőtoll tövéig érjen. Azután meghajlítjuk a drótot a könyök-

izületben a csontok szerint a felső karcsont mellé és ennek felső végében oda kötjük a madár nagysága szerint czérnával, spárgával vagy vékony dróttal. Ha már a drót szilárdan össze van kötve e csontokkal, akkor még a kiszedett húst pótoljuk kóczzal, még pedig ugyanannyit kell rárakni ebből szemmérték szerint a csontokra, mint a mennyit lekapartunk róluk. Az alsókarban is ki kell pótolni a húst kóczzal vagy vattával. Ez megtörténvén, a szárnyat visszatoljuk bőrébe és éppen úgy járunk el a másik oldalival is.

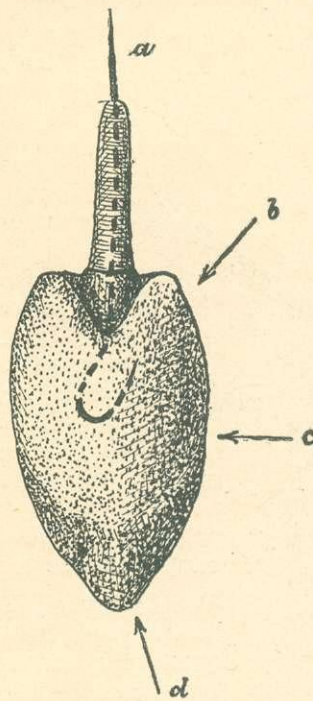
A szárnyak után ismét a fej alakításába fogunk; kifordítjuk tehát még egyszer a bőrből és amennyi húst leszedtünk róla, szemmérték szerint ugyanannyi anyagot rakunk vissza rá; a szemgödröket kitöltjük agyaggal s különösen a fej oldalába is tapasztunk belőle; a nyakszirtet kóczzal domborítjuk ki. Azután beleszúrjuk a nyakdrót elejét a koponyába addig, amíg hegye elől a csőr orma fölött, a homlokon vagy a fejtetőn kijön. Ezzel vissza is toljuk a koponyát a bőrbé, miáltal a nyak a nyakszirthoz csatlakozik. Most a turfatest azon pontjain, amelyek a vállizületnek felelnek meg, beleszúrjuk a szárnydrótot két oldal-

ról annyira, hogy a drótok hegyes végei a turfatest másik oldalán kijöjjenek és a felső karcsont feje a vállizületnek megfelelően a turfatesthez csatlakozzék. A szárnydrótot elkampózzuk aztán szilárdan a turfában.

Még a lábak szabadon lógnak le s így most ezeket veszszük elő. Körülbelül ugyanolyan vastagságú drót kell a lábakra is, mint a szárnyakra; ha neheztetű a madár, akkor vastagabb is lehet. A drótok hosszát a következőképen határozzuk meg: először megmérjük a láb teljes hosszúságát, hozzászámítva alsó végéhez egy akkora darabot, a mekkora elég-séges az állványban való megerősítéséhez (középnagyságú madárnál, olyvnl például, körülbelül 1

arasznyit), felső végéhez pedig annyit, hogy a turfatestet átszúrhatjuk vele és el is kampózhassuk abban. Az így kimért drótot kiegyenesítjük (kalapálással) s egyik végüket meghegyezzük. A hegyes végével, alulról, a lábujjak alsó végétől, beleszúrjuk a drótot a lábba, végig a csüd hátsó élén, szorosan a csonton, amíg a lábszár izületéhez jutunk; ezt is könnyen átdöfjük és így a bőr belsejébe jutunk, a drót hegyével. Annyira feltoljuk most a drótot, hogy a lábszárcsontot is túlhaladva, a turfatest oldalához érjünk a drót hegyével; erre kihúzzuk a lábszárcsontot és körülfontuk kóczzal, oly vastagon, mint a milyen vastag volt rajta szemmérték szerint a hús. Ugyanezt teszszük a másik lábbal is. Sokan nem alúlról húzzák be a drótot a lábba, hanem belülről, illetőleg felülről, a lábszár felől, a mely eljárás azonban komplikáltabb.

A lábdrótok végeit most átdöfjük két oldalról a turfatesten, hasonlóan, mint a hogyan a szárnydróttal tettük és be is kampózzuk azokat. A térdizületnek

A kitömött kánya turfateste előlről. a) nyakdrót, b) a szárnydróthelye, c) a lábdrót helye, d) a farkdrót helye.

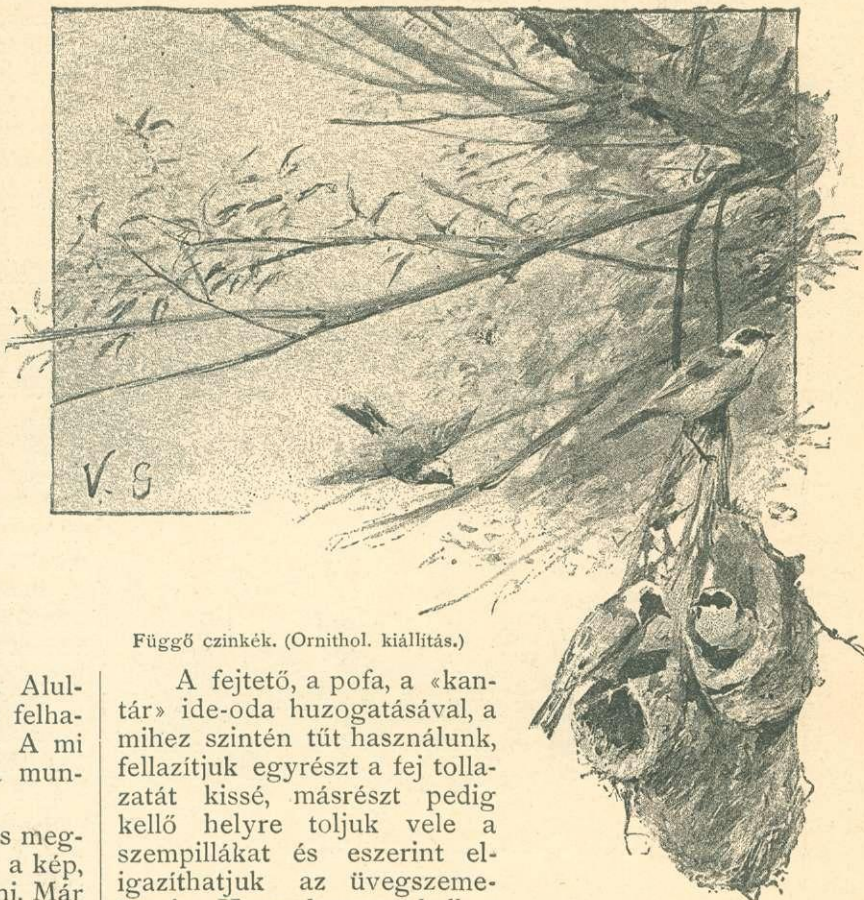
A turfatest oldalról tekintve.

megfelelő pontokon kell azokat a turfába szúrni. Megjegyzendő azonban, hogy ezek a pontok nem állandóak, mert a madár feljebb vagy lejjebb húzhatja a térdét, illetőleg czombját, igaz, a legtöbb faj csak kisebb mértékben. Azért kell tisztában lenni elejétől fogva, hogy milyen helyzetben akarjuk a madarat rögzíteni, mert ettől is függ az, hogy magasabban, vagy pedig lejjebb szúrjuk-e be a drótokat a turfatestbe. Ha a lábdrótokat megerősítettük a turfatestben, akkor feloljuk a lábakat a dróton addig, amíg a szárnycsont felső vége a turfatestet éri s erre egy erőteljesebb kézmozdulattal lefelé, (a has felé), hajlítjuk be kissé a drótot; ezáltal utánozzuk a térdizületet és meg is rögzítjük a lábszárnycsontot. A csüd izületében is behajlítjuk a drótot a lábbal együtt s ha ez megtörtént, akkor ráhúzzuk a testre a mell- és a hasbőrt és a turfatest végéhez hozzáillesztjük a fark tövét. Kivülről tűzzük a farkat is két vékonyabb, meghegyezett, egyenes dróttal, amelyek körülbelül oly hosszúak lehetnek, mint a fark kormánytollai.

Még csak a bőr összevarrása van hátra. Alulról kezdjük és laza öltésekkel végig varrjuk a felhasított bőrt. A madár ezzel »ki van tömve.« A mi ezután következik, az már a művészi része a munkának.

Felállítjuk a madarat ideiglenes állványra és megkezdjük az alakítását. Szemünk előtt lebeg az a kép, a melyet a madárban kifejezésre akarunk juttatni. Már ennek megfelelően illesztjük be a lábak dróttjait az állványba. Ide-oda próbálgatjuk a lábakat, amíg a megfelelő pontokat megtaláljuk az állványon s ott aztán betűzzük a drótokat. Ezután a madár testét toljuk helyre, feljebb-lejjebb, ide-oda, amíg megfelel terünknek. Emellett már a szárnyak alakításába is belefogunk; úgy mozgathatjuk azokat, mint a hogyan a madár teszi és a mint a szárnyakban maradt csontok megengedik; majd így, majd úgy emeljük, vagy hajtogatjuk be azokat, amíg a kívánt természetességet, illetőleg a tervszerű helyzetet eltaláltuk. Utoljára a fejet is kezdjük forgatni; még hosszú a nyak és be kell tehát azt hajlítani, még pedig úgy, mint a hogyan a madár szokta tenni; azután forgatjuk a fejet a dróttján és nehogy arról lecsúszszék, elkampózzuk kissé a fejtető tollai alatt a drót hegyét láthatatlanul.

Mielőtt a tollazat lesimitásába és elrendezésébe belefognánk, a szemek beillesztéséről kell gondoskodnunk. A milyenek voltak eredetileg a madár szemei (szín, nagyság), ugyanolyanokat kell ismét beletenni. Kiválasztunk tehát egy ilyen pár szemet (készen kaphatók a madarakhoz való üvegszemek) és miután a szempillákat tüvel széthúztuk és kicsit felemeltük, szintén a tü segítségével alátoljuk a szemet. Arra ügyeljünk, hogy a két szem teljesen egyforma legyen, mert különben nem sikerül a madárnak azt a tekintetet megadni, a melyet kívánunk, a kancsal madár pedig nagyon csunya. A szemek domborúságát is figyelembe kell venni és azt is, hogy egyforma mélyen illeszszük be a két szemet. Ha az egyik szemgödörben sok vagy kevés agyag volna, akkor még kívülről a szemnyíláson át segíthetünk a bajon.

Függő czinkék. (Ornithol. kiállítás.)

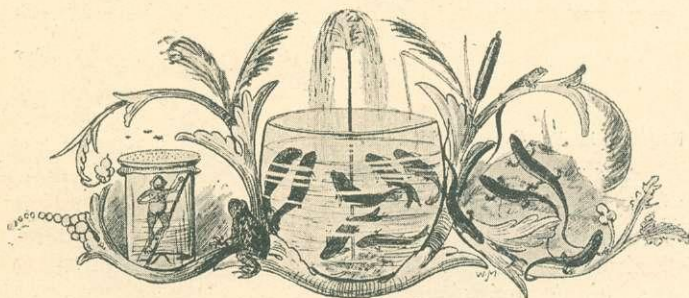
A fejtető, a pofa, a «kantár» ide-oda huzogatásával, a mihez szintén tüt használunk, fellazítjuk egyrészt a fej tollazatát kissé, másrészt pedig kellő helyre toljuk vele a szempillákat és eszerint eligazíthatjuk az üvegszemeket is. Hogy hogyan kell a szemeknek azt a kifejező tekintetet megadni, a mely a madarat jellemzi úgy, amint azt kívánjuk, arról szóval vagy tanácssal hiába szolgálunk; azt nem lehet tanítani, se megmutatni, azt *el kell találni*, szóval az a helyes érzék dolga. A torkot néhány kisebb-nagyobb vattagomolyag bedugásával emeljük ki kissé; a nyakon rendbe hozzuk a tollakat, a testen hasonlóképen és mindenütt bedugdossuk a pihéket és kiemeljük a tollazat jellemző rajzait, mustrázatát. Legutoljára megigazítgatjuk a merev evező- és kormánytollakat is és nehogy azok súlyuknál fogva ismét lehúzódjanak, papírszallagok és gombostűk segítségével befeszíthetők addig is, a míg a madár megszáradt.

Ha a madár megszáradt, (sasnagyságú madár szellős helyen 3 hét alatt szárad meg teljesen, rigónagyságú 8—10 nap alatt) akkor az esetleg nyitott csőrébe nyelvet imitálunk és kifestjük a szájpadját; ugyancsak híg olajfestékekkel kifestjük a csőr viaszkhártyáját, esetleg a tarajt, a szemek kerületét, a lábakat. Lehetőleg a természetes színeket kell az illető testrészeknek visszaadni. Tarajokba agyagot kell gyúrni és kívülről formálni.

Ha a festékek is megszáradtak, áthelyezhetjük a madarat végleges állványára, a melyet tetszésünk szerint készíthetünk. A növényzet-, szikla-, erdőtalaj-imitációkkal díszített állványok rendesen igen szépítik a kitömött madarakat, különösen akkor, ha lehetőleg természeteseknek látszanak és ha nincsenek túlszűfolva.

A madaraktól előállíthatunk különböző dekorációkat is, a melyek különösen a vadászlakok, szobák stb. díszül valók. Az igen nagy madarak (a nagy sasok és keselyűk) különösen nyitott szárnyakkal finom selyemszálon a tetőről lógva, lebegve szépek és impozánsak.

Ugyancsak a tiszta fehér madarak, sirályok, galambok is így elkészítve legkedvezőbb benyomást teszik reánk. A fajokból, baglyokból szokásos falra való legyezőket készíteni; nagyobb vízi szárnyasok (gémekek, kacsák) lógva a falon, felaggatva igen csinosak, hasonlóképen a tuzok és reznek is. A ragadozó madarak (ölyvek, héják) inkább nyitott szárnyakkal falra akasztható faágon mutatósak, mások pedig szekrényre vagy asztalra állítható állványokon és a kisebb madarak (selyemfarkúak, rigók, pintyek stb.) csoportosítva, együtt egy állványon több, kedves képekként mutatkoznak.

Akvárium a szobában.

Irta D. O.

I.

Nemcsak a gazdag, de a kevésbé módos is könnyű szerrel varázsolhat szobájának egyik sarkába akvárium alakjában egy kicsiny és mégis elevenességgel telt részletet a mindenben oly kedves természetből, amiben azután öröme telik.

Sőt az akvárium a szobának egyik legszebb dísz lehet; csodálatos élő világot rejt magában a víz s ezért az akváriummal való foglalatosság közben a legérdekesebb megfigyelésekre vezethet; minden parányi állatka órákra kötheti le figyelmünket s a fürge apróságoknak tanulmányozása fokozza érdeklődésünket a természet iránt; míg a laikusnak kellemes szórakozást nyújt a kellően berendezett akvárium, addig a szakembernek sokszor nélkülözhetetlen segédeszközzé válik tudományos kutatásaiban.

De mindez csak akkor áll, ha czélszerűen tudjuk berendezni a víztartót, megfelelő növényekkel díszíteni és ha az állatkákat is aszerint válogatjuk meg — s még — pedig ez is fontos ám — ha beletanulunk a kezelés módjába, mert mint mindenben, úgy ebben is gyakorlat révén jutunk csak előbbre.

Hogy a kezdőnek megkönnyítsük a sikert, röviden összefoglalt tanácsokat adunk itt közre, a melyeket részben *Jäger Albert* alezredesnek köszönünk, aki hosszú évek óta igaz szeretettel figyeli a természet szépségeit és nagy avatottsággal, kedves időtöltéséül tenyészt az akvárium sokféle lakóit.

Legelőször is nagy víztartókat nem ajánlunk szoba-akváriumnak mert minél nagyobb az edény, annál bajosabb annak rendben tartása. Általában a legmegfelelőbb méretek körülbelül a következők: a víztartó hossza 65 cm., szélessége

35 cm., magassága 40 cm. Inkább ennél kisebbet használjunk, mint nagyobbat. A négyszögletes alak a legczélsebb; kevésbé felel meg a hat- vagy nyolczszögletes; a kerek víztartó eltorzítja a képeket.

Az akvárium váza készülhet fából, esetleg csinosabb faragásokkal; de készülhet vasból is, ami ajánlatosabb. Az oldalak elég erős, legalább 3—4 mm. vastag üvegtáblák, amelyek ha síma és hibátlan felületűek, igen díszessé teszi az egészet.

Iparosaink, akik ritkán foglalkoznak az akváriumok készítésével, rendszeren hibát követnek el az üvegtáblák beillesztésénél, tudniillik nem tudják azokat vízmentesen beereszteni, még pedig azért nem, mert rossz kettet használnak hozzá. Erre pedig nagy gondot kell fordítani, mert különben mindig kiszivárog a víz az üvegtáblák szélén. Az akváriumhoz való kített a közönséges üvegek kettéből készítjük: apródonkint finomra tört miniumport keverünk bele jócskán, amiközben folytonosan dagasztani és kalapáccsal törni-verní kell az egész tömeget. Egy kilogramnyi kített több óra hosszat kell a törővel minduntalan forgatva megdolgozni, mindaddig, míg teljesen egynemű és kissé keményes lesz. Ilyen, külön e célra készült anyaggal kell az üvegtáblákat beilleszteni, a sarkokat gondosan és apróra kikenni s ha ez megtörtént, legalább 2—3 heti időt engedni a száradáshoz.

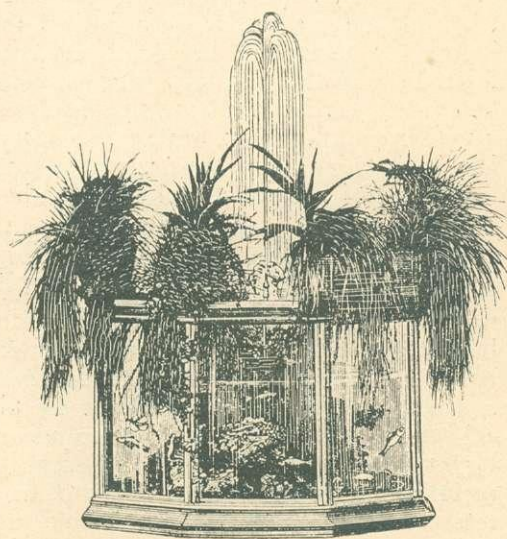
Nem válik az akvárium előnyére, ha a víz annak akár fa-, akár vasszerkezetével érintkezik. Azért első sorban már a vázat is készíttessük olyformán, hogy minél kisebb felületű legyen, sőt az üvegtáblák összerúghatnak egymással a sarkokban. Az akvárium feneke lehet vagy fémlap (ónnal bevont vaslemez), vagy pedig üvegtábla. A vas- vagy fafelületeket azután bevonjuk gondosan és legalább kétszer sűrű olajfestékkel.

Lehet a víztartókat készen venni; Budapesten, de még inkább külföldön készítenek ilyeneket megfelelő módon és tetszetős alakokban.*) Kaphatók továbbá egy darabból készült, négyszögletes, préselt üvegmedenczék is, amelyeket szintén ajánlhatunk, habár ezek külsejükben kevésbé díszesek.

Az akváriumot az ablak közelében, minél világosabb helyen állítjuk fel, elég szilárd állványon vagy kisebb asztalon. Ajánlatos

alája pléh-tálczát készíttetni, mely valamivel nagyobb méretű lehet; ennek széleit mohával vagy apró cserépekbe ültetett lecsüngő növényekkel díszíthetjük.

Ha teljesen megszáradt a víztartó kítettje és a festék is legalább egy

Növényekkel díszített szoba-akvárium.

Dr. Lendl Adolf intézetében szívesen adnak erről bővebb felvilágosítást. (Szerk.)

hete megszikkadt már, akkor hozzáláthatunk a berendezéshez.

Első sorban a fenekére szórunk 1—2 cm. vastag rétegben finom porrá tört faszenet; erre rárakunk 1 cm.-nyi rétegben sűrű agyagos iszapot, amelyet bármely folyómederből meríthetünk; ezt befödjük ismét tiszta homokkal 2—3 cm.-nyi vastagságban. A homokot szintén folyóból szerezhetjük meg, de mielőtt felhasználnók, tisztára kimossuk, mert különben zavaros lesz tőle a víz. Végül a homokra aprószemű és szintén gondosan megmosott kavicsot szórunk, olyformán, hogy ez a homokot mindenütt befödje.

Ezzel megteremtettük a talajt, amelybe a növényeket beültethetjük.

A növényeket céltudatosan kell megválogatni, mert nem mindenik faj arra való, hogy a szobaakváriumban tenyészzen.

Leginkább ajánljuk a következőket:

Vallisneria spiralis, olaszországi vízi növény, akváriumokban kiváltképen tenyészik. Habitusában a nádhoz hasonlít, hosszúszájú, keskeny levelei vannak; mindig friss és élénk zöld, a miért igen díszíti az edényt; sohasem degenerálódik, hanem folytonosan hajtja ki tüde sarjait. Körülbelül 3—4 cm.-nyi távolságban egymástól ültetjük be a növényeszálakat; ügyis szapora faj, csakhamar kitöltik a helyet.

Ezt a növényt friss példányokban venni lehet; elég olcsó.

Alisma plantago, **hidőr**, nagylevelű növény, amelyből egy szál is elég. Hazánkban mindenfelé található mocsarakban, de akvárium-kereskedésekben is kapható olcsón.

Myriophyllum spicatum, **füzéres süllőfű (cickóró)**, igen csinos, tollas levelű; vizárkokban és lassú folyású vizekben nem ritka. Kereskedésben kapható.

Ceratophyllum demersum, **vizi borzhinár, locsagfű**, a vízben úszó gyökérnélküli növény; nálunk gyakori. Jutányosan kapható.

Sagittaria sagittifolia, **nyílfű**, mocsarainkban tenyészik, levelei és virágai igen szépek; csak egy-két szálat ültetünk belőle az akváriumba. Szintén kapható kereskedésekben.

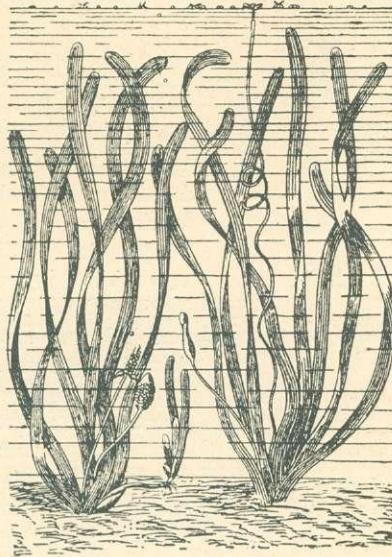
Hottonia palustris, **békaliliom, tónya**, élénk zöld, tollas levélcsokokkal és csinos virágokkal a víz színe fölé nyúló száron.

Cabomba caroliniana, észak-amerikai növény, amelyet csak néhány év óta tenyészteneek Németországban is; az akváriumkereskedők igen dicsérik, mert szívós, szép növény és mindig frissen zöldel.

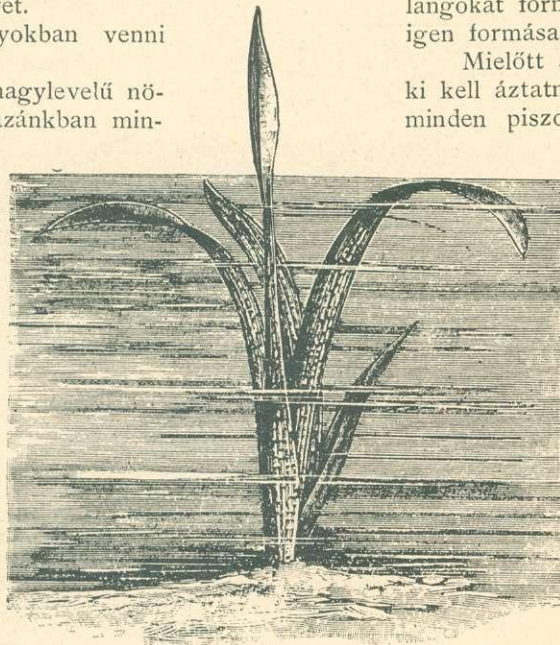
Mindezek olyan kipróbált fajok, amelyek annélkül, hogy gondot okoznának, minden akváriumban beválnak. Nem célszerű 2—3 félnél többet együtt tenyészteni.

Az akvárium fenekének csak egy harmadrészét ültetjük be e növények valamelyikével, vagy egynehány fajával, két harmadrészét pedig annélkül hagyjuk, hogy a tuffából képzült sziklának maradjon helye és azonfelül üres terület is.

A növényeszálakat egyenkint ültetjük be fapálcza segítségével, még pedig az akváriumnak ablak felé fordított részén. Apró kavicsokat kötünk a gyökerekhez, míg megtogódnak a talajban; különben fent a vízen úsznának a növények.

Vallisneria spiralis.

Sagittaria lancifolia.

Ha ezzel elkészültünk, előhozzuk a likacsos, tuffás kövekből összeformált barlangos szikladarabot, amelyet most behelyezünk a víztartóba. Ez épp oly szükséges az állati életnek fenntartásához, mint a növények; azonfelül csinos, tetszetős külsőt adhatunk neki, miáltal az akváriumot díszíti.

Az apró halacsok és más állatok számára búvó- és nyugvóhelyeket nyújt ez a szikla, ha kellően van előállítva. Nem akármilyen kövekből lehet azt összealkotni; leginkább ajánljuk e célra a mésztuffát. Kaphatók ilyen ködarabok, sőt formált egész sziklák is készen kereskedésekben és alig érdemes ezek előállításával bajlódni; de ha mégis rászánjuk a fáradságot, akkor portlant-czement segítségével ragasztjuk össze a tuffadarabokat olyformán, hogy csinos külső mellett apró padokat és barlangokat formáljanak. A tuffa-darabok többnyire igen formásak, likacsosak és változatosak.

Mielőtt a víztartóba helyeznők a sziklát, jól ki kell áztatni és öblögetni, hogy ment legyen minden piszoktól és portól. A felső része oly magas legyen, hogy a vízszíneből kiemelkedjék és ott kis szigetet képezzen. Erre a csúcsára valamilyen kisebb növény-csoportot helyezhetünk, mely az egészet beárnyékolja és díszíti. E célra ajánljuk a következő növények valamelyikét:

Acorus calamus, **orvosi kálmos**, igen szívós természetű, jól tenyészik nedves helyen; sötét, hosszú, keskeny levelei illatosak.

Sedum carneum, **testszinű varjúháj**, a nedveséget kedveli szintén; levelei keskenyek, világoszöldek fehér sávokkal.

Tradescantia viridis, **zöld tradeszkanczia**, minden kertész ismeri mint gyors és

buja növésű növényt; indáit a vízbe ereszti.

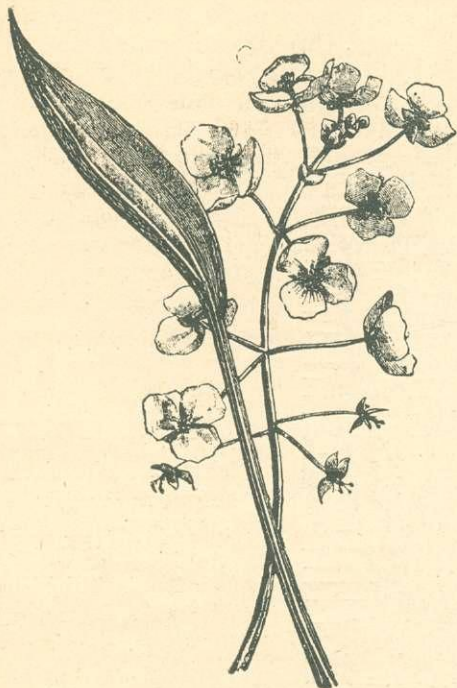
Selaginella clavata, **bunkós szelaginella**; többnyire, bár helytelenül, *Lycopodium* néven ismerik a kereskedésekben; mohaszerűen vonja be a sziklát.

Nem felelne meg célunknak, ha a sziklát zsúfoltan ültetnők be növényekkel. A sziklatetejébe kis cserépet állíthatunk, a melybe a növényeket kevés homokkal kevert erdei földbe ültetjük. A szikladarab oldalába ültetjük néhány szál *hinárt* (*Potamogeton, uszány-*

fű, szárcsafű), vagy vízi lófarkot (*Hippuris vulgaris*).

Miután a sziklát is kellően elhelyeztük az akváriumban, ráeresztjük a vizet. Budapesten jó e czélra a vízvezetéki víz; másutt folyóvizet ajánlunk ehhez. A kút- víz kevésbé felel meg, de ha másféle vízzel nem rendelkezünk, akkor megteszi ez is.

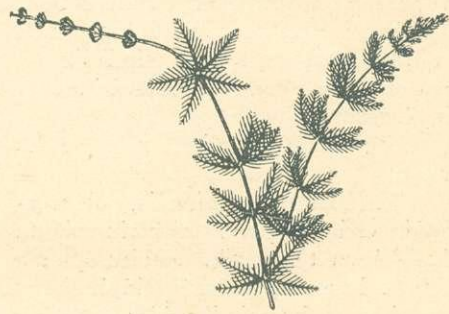
Mindig csak egyféle vizet használjunk és soha a vizet egész mennyiségében fel ne váltjuk; a víz használat előtt állhat széles edényben 2—3 napig, hogy minél nagyobb felületen levegővel érintkez- zék.

Sagittaria lancifolia.

A vizet óvatosan kell az akváriumba ereszteni, kis deszkadarabot fektetünk a homokra és erre csurgatjuk. Nem kell az edényt színültig megtölteni, ellenkezőleg czél- szerű, ha az edény falai 8—10 cm-rel túlérlik a víz színét, mert az élénkebb halak különben kivetik magukat. Továbbá figyelembe veendő az is, hogy a víznek mély- ségéhez képest elég nagy felülete legyen s minél mélyebb a víz, annál bajosabb az akvárium kezelése.

Ha az edényt megtöltöttük, akkor várunk vele, míg a víz a rendes szobahőmérsékletet felvette, mert ha az a víz, a melyben az állatok vannak 4—5 °C-szal me- leg- gebb vagy hidegebb, mint az a víz, a melybe áthelyezni akarjuk őket, akkor a halacs- kák sokszor a hirtelen hő- mérséklet- változás következtében belehalnak. De ha a hőfok kiegyenlí- tődött, akkor meg- kezdhetjük az ak- várium benépesí- tését és pedig egyenkint kis háló segítségével rak- juk bele az apró állatokat. Pusztá kézzel fogdosni az állatokat nem tanácsos, mert ficzkádoznak, a minek következtében megnyomjuk őket s ez halálukat okozhatja.

Myriophyllum spicatum.

(Folytatása következik.)

M Á J U S.

V. S.

1. Mire vadászhatunk?

Még a nemes fajdvadászat hónapja ez is. A siket- és nyirfajdkakas vadászati törvényeink értelmében május hó utolsó napjáig képezheti a vadászat tárgyát; míg a fajdjérczékre minden időben tilos a lövés. Ezenkívül e hó közepéig (illetve körülbelül május 20-ig) még mindig szór- ványos vonulásban levő nagy sárszalonnára is folytatható a vadászat, a mennyiben nálunk csakis átvonuló vad lévén, mint ilyen nem tartozik a törvény ki- váltáságosai közé, ellen- ben a higgadt vizsgál- szat híveinek a legélve- zetesebb sportot nyujt- ják rövid ittartózkodá- suk ideje alatt egyéb

vadászat szünetelése folytán. — Általában a vízi és mocsári madarak azon fajai, amelyek csak mint átvonulók fordulnak elő vizeink körül, tehát mint ilyenek a rendes telepedésükhez nem számíthatók (a mennyiben csak kivételesen itt-ott fészkelnek nálunk, mint például a nagy szélkiáltó (Numenius arquatus) — folyvást a vadászat tárgyát képezhetik a törvény

értelmében is, mely csak a költő helyeken s csakis a költőfajokra nézve tiltja el a vadászatot a párosodás és költés időszaka alatt, a midőn is nem csak a paragrafusok, de a nemesebb vadászelvek védelme alatt is kell, hogy álljanak a más időben úgyis agyonzaklatott szegény szárnyas lények. — E hó különben a „tudományos vadászatok“ szezonja is egyszersemind, de csakis a tudomány érdekében, mert az ornithológusnak leginkább csak e hóban van módjában a madártelepeken az érdekesebb fajokhoz hozzájuthatni s megszerezni az egyébkor ritkán kapható érdekesebb példányokat. — Oly vidéken, ahol sok érdekesebb ragadozó madár (kivált sas) állandóan tanyázni szokott (illetve fészkel), e hóban pompás lesvadászatokat intézhetni rájuk fészkeik körül, vagy esti beszálló helyeiken. — Itt-ott az erősebb őzbakra is eshetik már lövés; rendes cserkészlet tárgyát azonban még e hóban alig képezheti, legalább is a szokás ellen van.

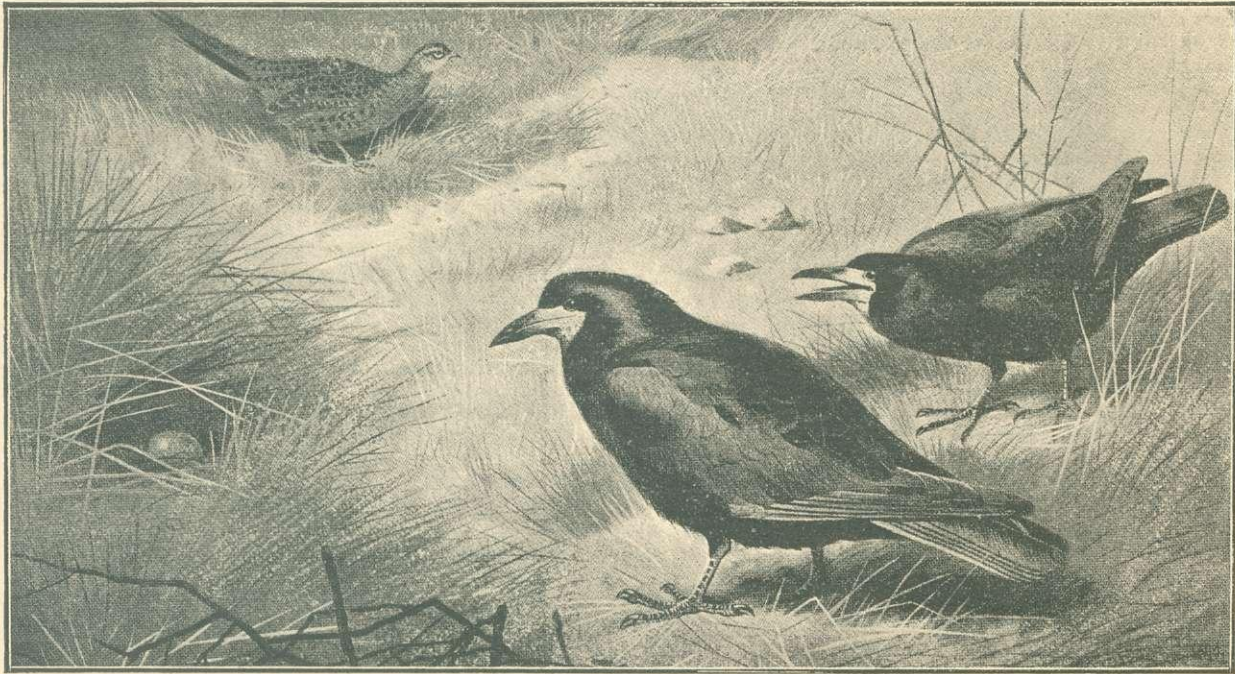
2. A vad tartózkodási helye ugyanaz, mint a múlt hónapban. Minden vad szűkebb értelemben vett tenyészési körére, illetve családi otthonának közelére van utalva. Csak a pár nélküli hímek és meddő női ivarúak (valamint a kajtárkodók) élnek kóbor cigány-életet, legkivált a sasok. — A kajtár- ruczák falkákba csavarodva elhagyják a költőhelyeket s legkivált a nagy síkvizeket keresik. (A „kajtárkodás“ csak akkor veszi kezdetét, ha a tojók már ülnek).

3. Szaporítás. A szerelem és boldogság: a fajfentartás leg- főbb korszaka e hónap. Az összes szárnyas és szörmés ragadozó-vad e hónapban már fias; a hasznos vad legnagyobb része is az édes családi örömeiket élvezi. A szarvas- tehen ellik (1 bor- jat); a vad-kocznának malacjai vannak; a zerge ellik (1—2 iva- dék); az őzsuta is borjazásban van (1—2 ivadék); a mezei- nyúl fiadzása folytonos (3—5 nyulfi), azonképen az üregi-nyúl is folyvást fiadzik egészen szeptemberig, mint az előbbi (6—9 nyulfi). A hiuz 3 kölyket vet. A vidra szintén kölykezésben van

(3–7 kölyket vet). — A szárnyasokat illetőleg e hóban kivétel nélkül valamennyi a költéssel van elfoglalva — A túzok szintén költ (2 tojás), valamint a fűrj is tül (8–10 tojás).

4. Prakszis. A fias ragadozó és kártévő vad valóságos csapás most a hasznos vad gyenge ivadékaik- és tojásaira s így közvetlen az egész vadállományra nézve és pedig kétszeresen veszedelmesé lesz azáltal, hogy saját szaporulatának fentartása érdekében mintegy utalva van a hatványozottabb pusztításokra, hogy örökké éhes magzatait kielégíthesse. Oly vadászterületeken tehát, hol nem a kellő erélylyel, utánjárással történt ellenük az irtóháború, most igen sajnós tapasztalatok árán szerezhetni meg a tanulságot a jövőre nézve; de legalább aztán a szerzett tapasztalatok irányadók legyenek... Különben az ily székvenletes tapasztalatok jól kezelt vadászat mellett elő nem fordulhatnak, vagy legalább is szakértetlen, erélytelen vezetésre vallanak. Mindenesetre a leglelküimeretesebb szakvadászi működés mellett is fordulhatnak elő hibák, itt-ott mulasztások is, minek eredményei e hóban nagyon is észrevehetőkké válnak; azért tehát most van a legfőbb ideje eme mulasztásokat helyreütni minden irányban, így különösen a dúvadartás terén, a mely egyéb teendők mellett most a legaktuálisabb teendő különben is. A legszi-

sikoltó vagy közönséges ölyvet (*Buteo vulgaris*) sem szabad megtűrni — nem csak a fogoly- és fácán-területek közelében, de fajt-állománnyal bíró területeken sem, mert fészkelése idején (kivált midőn fiai növekedőben vannak) olyan károkat képesek okozni a vadban, minőt száz varjú se együttvéve. Ha az ölyvvédő szobatudósok olyan praktikus vadászok volnának, mint a mekkora adag theoretikus képzelgés rejlik bennük, bizony aligha kardoskodnának oly nagyon az ölyvek »hasznossága« (!) mellett! Összel, tavasszal igaz, hogy tesznek hasznot is a gazdának e madarak a rengetek tücsök s némi féldöglött egér elpusztítása által, miért is értelmes vadász ez időtájt nem is igen üldözi őket; hanem ezzel aztán ki is merítik érdemlistájukat. A ki pedig nem hiszi, micsoda kártékony ragadozó az ölyv, tekintse csak meg fészkeit, látni fogja aztán, mennyi ott a fogolytoll, fácánfej, nyúlfark! Ezek a kézzel fogható korpusz deliktük aztán mindennél hitelesebb bizonyítékul szolgálhatnak az »egerészőnek« csufolt körmölő jószág hunczutságairól! — A gatyás-ölyv (*Archibuteo lagopus*) még a közönséges ölyvnél is veszedelmesebb rabló, különösen pedig nagy fácánpusztító bestia, mely se télen, se nyáron nemcsak hogy kiméletet nem érdemel, de sőt inkább a szakadatlan s legkiméletlenebb üldözésre méltó. Megjegyzem, hogy tévedés azt hinni, hogy

Fészekpusztítók.

gorúbb razzák tartandók tehát a rablók fogyasztása és az észrevétlenül maradt (vagy azelőtt egyáltalában nem is keresett) fészkek, odúk, búvóhelyek kikutatása céljából. S kivált a fácánosok és foglyos-területek körül különösen a héjára, karvalyra és törpe sasra (*Aquila pennata*) legyen gondunk, mert ezek olyan károkat képesek a serdülő vadállományban okozni, hogy arról az avatlan még csak fogalmat se alkothat magának. Majdnem ilyen kártékony a tarka varjú is, e mellett a szemtelenségig tolakodó, sőt erőszakos állat, a mely nemcsak a gazdaságban tesz jelentékeny károkat az apró jószág eltolvajolása által, de ha nem ügyelnek a körmére, még a fácánfiakat is elhordja. Azért jó vadász mértföldnyi területben meg nem tűri e gazt a fácános körül. De nem csak az említetteket, hanem minden kártévőtől, sőt minden gyanus alaktól (minő például az örgébiés (*Lanius excubitor*) meg kell tisztítani vadászterületeinket, ha nyugodtak akarunk lenni vadunk biztonsága felől. A hol nagy sasok tanyáznak és fészkelnek, nagyon vigyázni kell a gyöngye őzborjak biztonságára; később aztán nem igen kell a sasoktól félni őket, legföljebb ligetes erdőkben, hol a szabad helyeken gyakrabban kerülhetnek a rablók szeme elé. — A

ez az északföldi rabló csak téli vendég volna nálunk, mert kivált a délvidéken gyakran lehet fészkesekre akadni*), valamint hogy a mezeibagoly (*Otus brachyotus*) is költ, kivált a tiszamenti erdeinkben és éppen e hó elején pázik, nappal hallatván szerelmi hangjait, miről könnyű feltalálni s aztán elpusztítani. — A hol nagy, kiirthatatlan varjú-telepek vannak, a fészkek körül most anyányivá lenni kezdő fiatal csimotákat az öreg varjakkal együtt könnyen ellövöldözhetni, mely hasznos ténykedés, a vadásztársulatoknak kivált, igen szórakoztató alkalmi, vagy ünnepi sportul szolgálhat egyéb vadászat szünetelése folytán; de jó lövészeti gyakorlatokra is adnak alkalmat az ily varjúháborúk. — Ahol a fácán-pagonyok közelében nádistavak, mocsárok, avagy lápok vannak, a fácán előszeretettel fészkel azok szélein a vízi növények között. Hanem az ilyenek szaporulatát nagyon nehéz megóvni a bagolyhéják (*Circusok*) pusztításaitól. Tehát a költések legalább is egy részének megmen-

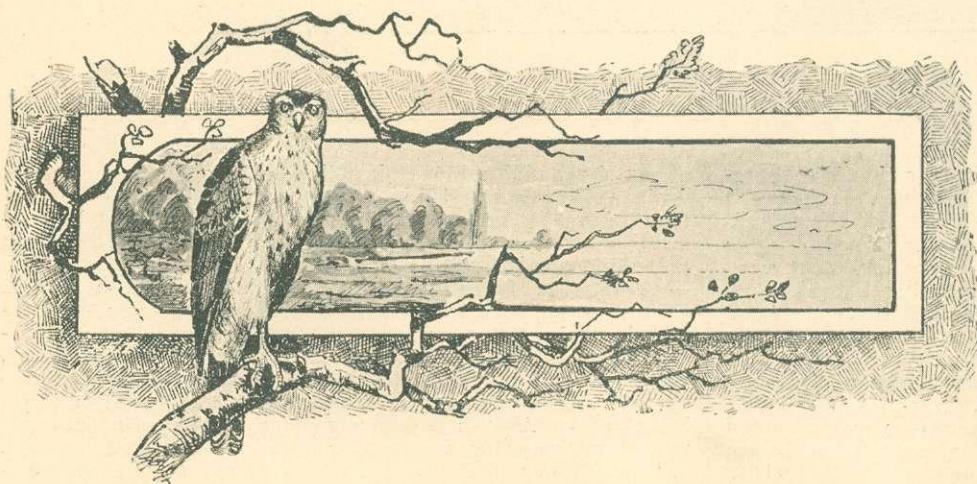
*) *Gossdu Elek* (a hirneves író, különben zombori törvényszéki elnök) barátom Temesvár közelében a múlt évben is több fészkes párt talált s e tény kétségbevonhatlan dokumentálása okából a költésben levő madarakat el is ejtette s hozzám juttatta. L. K.

tése okából még idejekorán hozzá kell fogni a fürkészződő tojás- és madárfiók-rablók irtásához, a mi *uhu* (különösen mechanikus uhu) segítségével történhetik a legegyszerűbb módon; ahol azonban kiterjedt területen a mocsári rablónak egész légiója kószál mindenfelé s épp ezért elpusztításuk vadászias módon kivihetetlen: *álfészkekben* strichninnel mérgezett tojásokat kell kirakni számukra. Hanem ez az irtási mód nagyon veszélyes, miért is csak a legmesszebb menő elővigyázat s körültekintő óvatosság mellett alkalmazható, nehogy szerencsétlenség történjék. — Ha jó, igen szelid, már hosszabb idő óta használatban levő eleven *uhu* birtokában vagyunk, az ilyenekkel legkönnyebb e hóban nemcsak a bagolyhéjakat, de minden más *szabad téren* kószáló ragadozó madarat is lövésre kapni, ha ugyanis fürkészződő járlataink alkalmával karunkra vagy vállunkra véve sárga szemű kedves krampuszunkat, a felöltő ragadozó megpillantásakor *ellökjük magunktól őt, hogy egy darabra röpküljön*, mialatt mi a földön — esetleg valami közelben lévő fűdőlőhely mellé — hirtelen elvágódunk. — A szárnyas ragadozókon kívül még a *menyettek*, *gőrények* és a hasonló kisebb vérszopók pusztítása legyen a szakadatlan és ernyedetlen tevékenységünk célzata, mert ezek most szintén sokkal veszedelmesebbek a vadállományra, mint bármikor minthogy valamennyinek kölykei, még pedig örökké éhes és telhetetlen kölykei lévén, rablási ösztönük hatványozottabb ténykedésre sarkalja őket s nemcsak hogy a gyöngye vadfiakat, de a tojásokat is dézsmálják, sőt fészkeikből a tojásaikon ülő szárnyasokat is elcsipik. — Természetesen a *róka-tanyák* is folyvást szemmel tartandók és *rókalesekre* is gyakran kell időt szakítani. — A *farkas-tanyák* után folytonosan kutatni kell (ahol állandóan van farkas), mindig igen sűrű, elhagyatott részein az erdőnek vagy ősnádasnak. — A *nyest* odvas fákban, mókuszfészkekben, sziklarepedések s odukban, de csűrök és szénapadlásokon, valamint faszínekben is meghúzódik s ily helyeken keresendő. — A *vadmacska* elhagyott róka- és borzlyukakban, vén odvas fákban s ahol van, elhagyott romok és sziklák közt tartózkodik, de a sűrű vágásban is gyakran sunyít. — A *házi macska* erdők körül, sűrűkben, herésekben vonja meg magát s leginkább korán reggel s késő délután indul rablójárlataira. — A *vidra* most gyakrabban kerülhet szemelébe, mert kölykei táplálása élénkebb tevékenységre ösztönzi. Halas vizek körül ez időtájt veszélyezteteti tehát a halállományt leginkább, különösen az *ikrázó* halakat (sügér, kecsge, márna, ponty); miért is a vidravasak mellett a *türelmes* vidraleseknek is most van a fő idejük. — Mindezen szakvadászi teendőket azonban úgy kell végezni, hogy ezáltal a vadászterület nyugalma, csendje valami nagyon meg ne háboríttassék, különösen kerülni kell a költő- és előhelyek körül való

gyakoribb lövöldözéseket s a megejtett, de még élő ragadozó vadak zinzincogtatását, halálsíránkozásra való gyöttrését. — Természetesen a tenyész-pagonyok, fázczánosok, általában a rendszeres (üzemszerű) kezelés alatt álló vadászterületektől minden illetéktelen személyiség (sétáló, kneipoló, hangos torkú turisták stb.) szigorúan távoltartandó, általában ezidőben senkinek se szabad a tilalmas pagonyokba lépni, kinek ott dolga nincsen. De még a vadászszemélyzetnek se engedhető meg idomítatlan, vagy abszolút engedelmesség nélkül való bármiféle *ebbel* is a vadászterületre lépni. — A vadászszemélyzetnek nagy gondot kell fordítani még a *mezei munkások* körmére is, mert a nyers nép durva kiméletlenségének és sokszor boszúból is történő pusztításainak sok feldúlt fázczán- és fogolyfészkek esik áldozatul. A *kaszásokra* különösen ügyelni kell a fázczán- és fogolyfészkek érdekében. A lekaszálandó rész egy-két héttel előbb e célra bevezetett csendes, higgadt vizsgálával részletesen átkutatandó s a feltalált fészkeket leszuralt vesszőkkel megjelöljük s annak idejében *több lépésnyi térkörben körülkaszáltatjuk*. Megjegyzendő, hogy a megjelölt fészkekhez közeeíteni senkinek sem szabad, nehogy a fészkekről felvert kotlók a tojásokat szétrugják vagy esetleg a fészket végkép odahagyják. A fészkek körül hagyott here- vagy fűfoltok mindenesetre egy két héttel állva hagyandók. Azonban ha a körülkaszálas előnyösnek nem mutatkoznék: fel kell szedetni a tojásokat s kiköltésüket mesterségesen eszközölni. *Félvad fázczánosokban*, hol a tenyésztés nagyobbrészt mesterséges uton, költő házakban stb. történik, e hó folytán szerzendő be (szedendő fel) a szükséges tojás mennyiség; a tojások aztán e hó vége felé a költő fiókba, kotló pulykák és tyúkok alá helyeztetnek el. Természetesen a fázczánosokban a fázczántojások felszedése csakis a vadászszemélyzet ellenőrzése alatt már kipróbált, megbízható és ügyes (az egyetlen kéz sok kárt tesz) közegekkel hajtandó végre, mert ez felette kényes munka. — Nem kell mondanom, hogy a fázczánok számára bőven s gyakran kell szórni élelmet, mert tudvalevőleg a tojásokon ülők nem rendes időszakokban járnak a szóró helyekre. — Egyebekre nézve a múlt havi jegyzeteimben elégséges és most is aktuális utasítások foglaltatnak. Még csak azt jegyzem meg, hogy e hóban különösen szemmel tartandók a *flóbertező fiúk* és professzionátus madárfogdosók (főleg a hálóval dolgozó *fűrjfogók*), kiknek eléggé el nem ítéhető lelketlen és káros működése nem is képzelt veszedelmet képez némelyütt az apróbb vadállomány biztonságára nézve. A *flóbertezésnek* igen sok hasznos madár adja meg az árát; miért is az efféle könnyelmű tacszó-mulatságot sehol megtűrni nem szabad.

L. K.

APRÓBB KÖZLEMÉNYEK.

Szelid kolibrík. (Prometheus, Jahrgang IX. 14. 1898.) Azt az elterjedt felfogást, hogy a kolibrít megszelidíteni nem lehet, többszörösen megczáfolja Ch. F. Holder ur, egy a *Scientific American*-ban közölt hosszabb cikké-

ben; több esetet hoz fel ugyanis, melyekben sikerült ezt a kedves kis madarat megszelidíteni. Dél-Kaliforniában ő maga vett le egy kolibri-fészket a kertjében lévő napraforgóról, miután előzetesen a tojásokon ülő nőtényt lefotografálta. A már meglehetősen fölnevelt kicsinyeket bevitte a lakásába és azok nemsokára úgy megszelidültek, hogy hívására odajöttek hozzá és hagyták magukat sűrű cukros vízzel etetni. Reggel mindig nagyon türelmetlenül várták reggelijüket és alvó ápolójuk arcára és kezére szállva, erős érczhangokat hallatva, fölkellették. Kézből etették a kis kolibrikat, melyek

a család női tagjaira rászálltak és utánuk repültek, reggeli alkalmával pedig rendszeren az asztal felett röpködtek. A Taylors féle vendéglő régibb látogatói Brodrrayban, beszéli Holder, valószínűleg emlékeznek a duplaablak közt

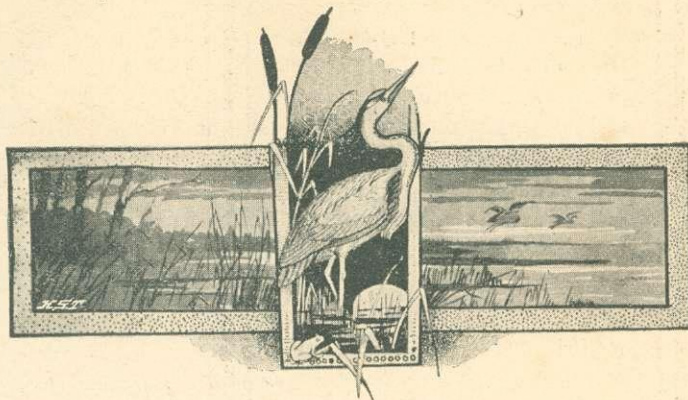
lévő szelid kolibrikra, melyeknek mindig meg volt a néző közönsége. A német vendéglős cukros vízzel etette őket, melyet színes üvegvirágokból szűresöltek a kolibrik. Természettudományi cikkekben jogosan állítják, hogy a kolibrik tulajdonképpen a virágokon mézet gyűjtő rovarokra lesnek, azokkal táplálkoznak. Holder a kaliforniai vöröstorkú kolibrikról határozottan állíthatja, hogy azok nem képesek apró rovarok nélkül megélni. Az ő kolibrijai az ablakon fogdostak legyeket, pókokat, a cukros víz, melyet ugyan nagyon szerettek, inkább csak italul szolgált nekik. Szomorú sorsra jutott egy szegény kis kolibri egy ismerős családnál. Egy idegen hölgy jött ugyanis látogatóba és midőn a kis kolibri nekirepült kalapja virágainak, ő azt hitte, hogy dongó és agyonütötte. Santa Catalinában, hol egyik kolibrifaj egész rajokban veszi körül az eucalyptus-fa virágait, érdekes szerelmi játékot figyelt meg Holder. A hím kolibri gyorsan főlzállt körülbelül 30 lábnyi magasságba és röptében egy félkört írva le szállt alá és eközben valami sajátságos füttyölő hangot hallatott. Ezt a művészetét többször ismételte a fal alatt ülő nőstény kolibrik nagy bámulatára.

A magyar halfauna majdnem teljes gyűjteményét állította ki intézetünk a m. k. Földművelési Minisztérium megbízásából a millenniumi kiállítás alkalmával a halászati pavillonban. Ez a gyűjtemény különösen a külföldi tudósok nagy tetszését nyerte meg s éppen ezért határozta el a nevezett Minisztérium országos halászati felügyelősége, hogy a párisi világkiállításra is készített intézetünkben ismét egy hasonló halgvűjteményt. — *Herman Ottó* és más szerzők szerint 62–63 halfaj él vizeinkben; ezek között azonban 3 dubiozus faj is van, olyanok, amelyekről nem tudjuk biztosan, hogy tényleg megtalálhatók-e hazánkban; fel vannak ugyan jegyezve az irodalomban, de sem biztos adatok, sem pedig konzervált példányok nincsenek birtokunkban. Eszerint tulajdonképpen csak 59–60 fajról mondhatjuk azt, hogy a magyar faunába tartoznak. Ezek közül egy év alatt 56 fajt gyűjtöttünk össze a millenniumi kiállítás számára. Minthogy a párisi világkiállításon lehetőleg valamennyi fajt szeretnők bemutatni, már most kezdjük a ritkább fajok gyűjtését. Azok a fajok, amelyek gazdasági tekintetben fontosak, amelyek nagyja nőnek és rendszeren halásztatnak, azok nem okoznak nekünk gondot, azokat könnyen szerezhettük meg; de annál nehezebb feladatunk lesz az, hogy a ritka és apró fajta halakat gyűjtsük össze, azokat, amelyeket a halászok és horgászok meg se fognak, vagy mint szeméthalakat visszavetnek a vízbe. Ők persze nem veszik ezeket hasznát; m'nk ellenben, akik egy tudományos gyűjtemény összeszerzésében fáradozunk, mennyire örülnénk, ha mennél több ilyen »szeméthalat« s ezek minden fajtát megkaphatnók. Éppen ezért kérés is intézünk mindenkihez, aki minket e nehéz feladatunkban támogatni akar, hogy ahányszor ily apró halak birtokába juthat, akár saját maga gyűjti, akár gyűjteti, gondoljon arra, hogy intézetünkben nagy hálával fogadnók azokat; bármily közönséges és haszontalan fajoknak mutatkoznak azok, éppen ezek között lehet a keresve keresett ritkaság is, amit csak akkor dönthetünk majd el, ha e halakat itt egyenkint meghatározzuk. Sok száz fölösleges között lehet éppen egy becses példány is és szívesen dolgozzuk át a százat csak azért, hogy ezt az egy becses megtaláljuk közte. S mert reméljük, hogy e kérésünket nem hiába teszszük itt közzé, mert reméljük, hogy sokan, ha nem is csak a mi kedvünkért, de inkább a tudományos célzattal szem előtt tartva, teljesítik ezt a kérésünket, azért röviden összefoglalva ide iktatjuk útbaigazításul a módját is annak, hogy miképpen kell ez apró halakat ideiglenesen konzerválni és intézetünknek megküldeni, nehogy útközben hasznavehetetlenekké váljanak:

Ha hívős az időjárás, akkor a halakat kissé be kell sózni mindkét oldalról és vagy száraz mohába, vagy vászondarabokba (semmiesetre sem papirosba) göngyölve, friss állapotban, könnyű csomagolásban, postán intézetünkbe küldeni. — Ha már melegebb idő jár, akkor a halakat meleg (50° C.) tömény sós vízbe kell tenni és 1–2 óra hosszat bent hagyni, azután pedig a sós vízben áztatott vászonba göngyölve, frissen elcsomagolni és postára adni.

Leginkább a kisebb vizekben, patakokban élő apró halfajokra van szükségünk, de hálásan fogadunk el bárhonnét eredőket is, mert nem tudhatjuk, hol rejtőznek a ritka, becses példányok. Mindenesetre kérjük az illető víznek megnevezését is, amelyből valók a halak. — Bővebb felvilágosításokat is szívesen adunk levélben és kérjük az érdeklődőket, hogy e tekintetben forduljanak hozzánk.

Dr. L. A.

Szerkesztői üzenetek.

Köszvényeink utánnomása tilos.

Névtelen levelekre nem válaszolunk. Kéziratokat még kivételesen sem küldünk vissza.

G. L. úrnak. Tudjuk, hogy általános az érdeklődés az akváriumok iránt. A több oldalról nyilvánított óhajhoz képest rövidesen hozni fogjuk a berlini híres *tengeri akvárium* ismeretét. — A tengeri állatok általában felette érdekesek. Örülünk rajta, hogy még emlékezik azokra a szép *polipokra* és *meduzákra*, melyeket tengeri akváriumunkban a millenniumi kiállítás alkalmával látott.

Corax. Aláírás nélküli levelekre, legkevésbé pedig cikkekre nem reflektálhatunk. Különben is eféle dolgozatokkal bőven el vagyunk látva.

Kezdő méhész. Részünkről a „*Méhészeti Közlöny*“-t, mint kiváló szakirodalmi organumot ajánlhatjuk Kiadóhivatal: Kolozsvár, VI. ker Fő-utca 29. sz. Megjelenik e lap minden hó 1-én dr. *Bálint Sándor*, az elismert szaktekintély szerkesztésében.

B. F. úrnak. Míg a készlet tart, *eleven uhu* is kaphat intézetünkben A *mechanikus uhu* a használati utasítással együtt nyomban elküldöttük. Még rendelkezzünk gen szép példányokkal.

J. D. úrnak. Csak tessék bármennyi madarat beküldeni, sok gyakorlott, munkabíró kéz dolgozik intézetünkben A kérdett nagy olaszországi tanintézet természetjárának felszerelése és berendezésével épp most foglalkozik intézetünk.

Vízi vadász. Értesíthetjük, hogy a *velencei-tó gárdonyi* részének vízi vadászati jogát *Bóné Gyula* úr bérelte ki, a ki azonban társhaszonbérletnek is szándékozik 1898. évi augusztus 1-től egy, esetleg több évre, csekély évi 10 frt. tagsági díjért vadászatkedvelőket felvenni. Bővebb értesítést a fönt nevezett bérlő úrtól (*Kisbér*) nyerhet.

Turisták Lapjának ez évi egyesített 1–2. száma, a turistaság és honismeret terjesztésének e kitünő szakközlönye, igen dús tartalommal és pompás apróbb illusztrációkkal élénkítve hagyta el a sajtót. A folyton magvas és felette érdekes leírásokat, ismertetések s szakcikkek közlő folyóirat *Petrik Lajos* és dr. *Téry Odön* szerkesztésében minden második hónap végén jelenik meg. E folyóiratot a Magyar Turista-Egyesület tagjai tagdíjuk fejében kapják; de elő is fizethetni rá évi 5 frt.-jával dr. *Klasz Pál* egyleti központi pénztáros úrnál (Budapest, Krisztinaváros, Városmajor-utca 29. sz.) Melegen ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

A »*Turista Közlöny*« a magyar tanítók turista-egyesületének hivatalos lapja; *Moussong Géza* szerkesztésében jelenik meg havonként. Előfizetési ára egy évre 3 frt. (Budapest, Szondy-u. 45.) Igen ajánljuk e fölötté érdekes, változatos és szépen illusztrált lapot olvasóinknak, de kivált a tanítás terén működőknek.

R. S. dr. úrnak. A kitömött madarak bőrét csak a belső színén mérgezzük be, hogy miképpen, azt olvashatja e füzetben. Nem veszedelmesek és nem ártanak az egészségnek s mindamelllett igen tartósak. — Külföldről is sok állatot küldenek hozzánk kitömés végett.

G. tanár úrnak. A fele csontvázak igen jó tanszerek. Ajánljuk.

P. S. kisasszonynak. Cikkét nem közölhetjük, mert nem illik lapunk keretébe.

Telivér pedigrees-vizslák.

Angol Pointer, Angol Setter, Irish Setter, Gordon Setter, Szálkásszörű német, Símaszörű német, Griffon.

Kaphatók:

FÓNAGY JÓZSEF-NÉL
BUDAPEST,

Károly körút 5. szám.

Kitűnően idomítva
200 fittól feljebb; kölykök 50 ft.

Ugyanott megrendelhető:

Tónagy Vizslaidomítása

..... című könyv 3 forintért.

Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF FŐHERCZEG
udvari szállítója,
Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF ÁGOST FŐHERCZEG
kamarai szállítója
és
Ő kir. Fensége
FÜLÖP-SZÁSZ-COBURG-GOTHAI
HERCZEG
szállítója.

Dr. LENDL ADOLF

műegyetemi magántanár, kép. középiskolai tanár, a m. nemz. muzeum volt tisztviselője, számos bel- és külf. egyesület tisztj., örök., választm. v. rendes tagja,

PRAEPARATORIUMA ÉS
TANSZERKÉSZÍTŐ INTÉZETE
BUDAPEST,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Budapest, 1892: arany-érem.
Debreczen, 1894: elsőrendű állami érem.
Lelpzic, 1894: díszoklevél.
Lemberg, 1894: elismerő oklevél.
Zenta, 1895: első arany-érem.
Moszkva, 1896: e. ezüst-érem.
Budapest millenniumi kiállítás 1896: 2 érem.
Lüdenscheid, 1897: ezüst-érem.
Brüssel, 1897: arany-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földmívelésügyi
Minisztériumok és Budapest
Székes Főváros Tanácsának ajánlásai.

A Magy. Nemz. Museum és Európa
elsőrangú muzeumainak szállítója.

A Vad tilalmi ideje Magyarországon.

Vad-fajok	Janár	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	Décember
Szarvasbika	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Szarvasstehén	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Dámbika	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Dámsata	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Ózsbak	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Ózsa	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Zerge	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Zergegida	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Mezel nyúl	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Sikot- és nyírfajdúk	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Siket- és nyírfajdúk	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Császarmadar	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Fácán	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Fogoly	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Tuzok	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Vad és szelg galamb												
Vándor és vízmadarak (A költési hely kivételével)												
Éneklő madarak	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Seregélyek és verébek (Csak szelgék és gyöngyöcskék)												
Serte- és dudv												
Üregi nyúl stb.												
Rapadó madarak												
Holló, varjak stb.												
Hajtó kutyával	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T

URSITS „Cascara-Sagrada-bora“

a 3 szív védjegygyel.

Emésztési zavarok, aranyér, makacs székrekedés, idült gyomor- és bélbajok ellen legjobb a világon.

I üveg 4 korona.

Főraktár: „URSITS“ gyógyszerháza
Budapest, VIII., Rákóczy-tér.

Ugyanitt kapható a világ bármely lapjában hirdetett gyógyszerészetbe vágó »különlegesség«.

Mikroszkópok
és
mindenféle
kézi nagyítók
kaphatók
intézetünkben.

Képes árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

21 Parádi üvegyár raftára Görög István

Budapest, Kossuth Lajos-u. 15.

Ujánl:

Hengerüvegeket, gyűjtőüvegeket,

mikroszkópi
tárgy- és fedőlemezeket stb.

Dús választék.

Kitűnő minőségben.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság

Budapest, Andrásy-ut 30. sz.

Elyállal:

Asphaltburkolást,
száraztátélt.

Vidékre is szállít
asphalt-anyagot

legolcsóbban jótállás mellett.

Dr. LENDL ADOLF intézetében megrendelhetők:

Kohaut, A Magyarorsz. Madarak meghatározó könyve, 2 frt. — **Lakatos**, Természeti és Vadász-
képek, 2 frt. — **Lakatos**, Vadászhit, kötve 2 frt. — **Lakatos**, Vadászati és Madarászati Emlékeimből,
3 frt. — **Lakatos**, Magyarország nappali orvmadarai, 1:50 frt. — **Thanhoffer**, A Mikroszkóp és
alkalmazása, 3:60 frt.

Iskolai könyvtáraknak számlára küldjük meg e műveket, másoknak utánvétellel vagy a pénz előleges beküldésére.

»A Természet« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

11.98. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.